

Møte for lukkede dører
onsdag den 13. desember 1967 kl. 18. ¹⁾

President: Ingvaldsen.

Dagsorden (nr. 4):

Redegjørelse av statsråd Kjell Bondevik vedrørende Norsk Forsøgsgymnas.

Etter forslag av presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 61 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.

Presidenten: Statsråd Bondevik har anmodet om at statssekretær Bargem, ekspedisjonssjef Sirevåg og byråsjef Risberg får adgang til møtet. Presidenten foreslår at anmodningen imøtekommes. - Det anses bifalt.

Dessuten foreslår presidenten at medlemmene av Stortingets Presselosje gis adgang til møtet mot å undertegne taushetserklæring. - Det anses bifalt.

Fra kirke- og undervisningsministeren har Presidentskapet mottatt følgende skrivelse, datert 12. desember 1967:

«Med dette sender eg Presidentskapet følgjande:

1. Gymnasrådets rapport av 11. desember d.å.
2. Inspeksjon av Forsøgsgymnaset i Oslo.
3. Tre hemmelege politirapportar.
4. Fem hemmelege kopi frå Kriminalpolitiet.»

Disse dokumenter legges her på presidentens bord.

Før statsråd Bondevik får ordet til sin redegjørelse, vil presidenten etter samråd med Presidentskapet antyde at den videre behandling av saken blir som følger:

Presidentskapet bemyndiges til i samråd med kirke- og undervisningsministeren å offentliggjøre helt eller delvis sakens dokumenter, statsrådets redegjørelse og eventuell debatt. Videre at saken sendes kirke- og undervisningskomiteen med de hemmelige bilag, og at komiteen avgir innstilling til Stortinget.

Trygve Bratteli: Jeg oppfattet ikke riktig om det var presidentens mening å avgjøre behandlingsspørsmålet nå. Medlemmene av Stortinget er jo i den situasjon at de bare vet at det her foreligger noe. Jeg vil derfor be om at presidenten tar spørsmålet om behandlingsmåten opp igjen etter at redegjørelsen er gitt. Da vet vi formodentlig i hvert fall noe mer.

¹ Debatten delvis offentliggjort. Stortingstidende s. 1954-1974 og s. 4993-5014

Presidenten: Det er også presidentens forutsetning.

Men presidenten vil for å gjøre det helt klart uttale at Presidentskapet regner ikke med at saken kan avgjøres i dette møtet. Det regnes med at saken vil bli oversendt til kirke- og undervisningskomiteen til videre behandling, og at Stortinget så tar saken opp til avgjørelse når kirke- og undervisningskomiteens innstilling foreligger.

Statsråd Bondevik: I møtet i Stortinget 30. november sa eg:

«Når det gjeld sjølve verksemda ved gymnaset, har departementet fått inngående opplysningar om tilhøva ved dette gymnaset, og dei er diverre ikkje slike at eg ville finne det forsvarleg å tilrå Stortinget på det grunnlag ein kjenner i dag, å gje tilskott til dette.»

Etter mi vurdering var dei opplysningar eg hadde fått, og som ein finn i dokumenta som no ligg på presidentens bord, slik at det var mi *plikt* å varsle Stortinget.

Eg sa seinare at eg ikkje kunne gje desse opplysningane offentleg. Når det i debatten vart sagt av representanten Bratteli at det var rimeleg at statsråden «i hvert fall begir seg til kirke- og undervisningskomiteen og gjør den delaktig i de informasjoner han hevder å sitte inne med, og som skal være av den art at de ikke kan legges fram i denne sal.» - då sa eg med ein gong følgjande: Eg har «ingenting imot å leggje dei fram i eit komitemøte, under taushetsplikt».

Som kjent møtte eg i komiteen den 6. desember, men eg fekk ikkje leggje opplysningane fram for komiteen. Opplysningane fell i to grupper - opplysningar som eg hadde høve til å gje til *bruk* for komiteen, og opplysningar som eg berre kunne gje etter taushetsløfte.

Under desse tilhøva fann komiteen at ein på det tidspunkt ikkje ønskte å ta imot opplysningane.

Etter at representanten Bratteli den 7. desember hadde kome med sitt framlegg til Presidentskapet, tok eg kontakt med førstepresidenten, som då sat saman med dei andre presidentane og drøfta framlegget frå hr. Bratteli, og bad om å få leggje fram for Stortinget dei opplysningane som eg sat inne med om gymnaset. Den 12. desember, kl. 9, fekk eg fråsegna frå Gymnasrådet, og denne sende eg same dagen til Presidentskapet, saman med dei andre dokumenta i saka.

Etter at departementet den 15. juli 1967 hadde godkjent Forsøksgymnaset som privat skole eller kurs, var gymnaset kome inn under det ansvarsområdet som departementet og Gymnasrådet har.

To representantar for Gymnasrådet møtte på Forsøksgymnaset den 2. november utan førevarsel og den 9. november etter å ha fått visse for at fru Jørgensen, leiaren av gymnaset, var til stades. Den 10. november skreiv dei to som hadde inspeksjonen, ein intern rapport til Gymnasrådet, og sekretariatet og arbeidsutvalet gjorde samrøystes vedtak om at det skulle sendast kopi til departementet. Eit slikt

dokument kan ikkje departementet nytte offentleg. Det må få offisiell rapport frå Gymnasrådet.

På dette stengde møtet vil eg lese heile den interne rapporten til Gymnasrådet og fråsegna frå Gymnasrådet. Eg presiserer at den rapporten som arbeidsutvalet i Gymnasrådet sende departementet, var tenkt som eit arbeidsdokument og ei orientering - der finst namn på lærarar og utsegner frå elevar som kunne skade skolen om det kom ut. Dette skal berre gje moment til ei miljøskildring.

Når eg no finn det rett å lese opp begge dokumenta fullt ut, vil det sjølv sagt føre til at det vert noko oppatt-tak, fordi dei same tinga står i begge rapportane. Men eg meiner det er rett av meg, slik som situasjonen er, å gjere det på den måten.

Eg siterer først rapporten frå dei inspektørane som var på Forsøksgymnaset:

«Rektor Johan Bjørge og lektor Ragnar Aalen besøkte Forsøksgymnaset i Oslo 2. og 9. november 1967. Gymnaset holder til i *Tøyen folkeskoles lokaler*, der en disponerer seks rom i en fløy i 2. etasje og ett større rom i 4. etasje. Det siste rommer alle elever, og her holdes da allmannamøtene. Det har ellers vært brukt til oppholdsrom og klasserom, men var nå besluttet omgjort til leserom. Ett rom i 2. etasje har til nå vært benyttet som leserom, men skal nå bli klasserom. I dette rommet er for øvrig et hjørne innredet som kontor. Korridoren mellom rommene i 2. etasje er et yndet tilholdssted, utstyrt med benker og et par bord. Enkelte undervisningstimer blir holdt i korridoren. De vel 140 elever disponerer bare ett toalett. Skolen har inngang fra skolegården, men det er nå bevilget penger til bygging av egen inngang til gaten bak skolen.

Skolen har, foruten skolelederen, fem faste *lærere* i full post. I alt er det tilsatt 35 lærere. Bare et par av timelærerne har mange timer, de fleste har bare noen få timer. På den oppslåtte tabell figurerte lærerne bare ved fornavn. Gymnasrådet har tidligere i høst på vanlig måte - ved rundskriv - bedt også denne skolen om å sende inn Agrippa-kort med fortegnelse over lærerne og timefordelingen, men da forsøksgymnaset har unnlatt å gjøre dette, har Rådets kontor på ny anmodet om at dette må bli gjort snarest.

Av de lister over *elevene* som var oppslått på kontoret, framgikk det at skolen nå har 142 elever - mot tidligere oppgitt 158. Det ble opplyst at bare 2-3 elever var fra andre steder enn Oslo eller Akershus. Elevene var fordelt på seks klasser, tre 1. klasser, to 2. klasser og én 3. klasse: 3 RE (kombinert) - 26, 2 R - 12, 2 E - 31, 1 R - 24, 1 E - 26, 1 RE (kombinert) - 23.

Skoledagen er ikke ordnet slik som forutsetningen hadde vært. Det skulle etter planen være tre ordinære skoletimer først på dagen, dernest friere arbeidsformer utover dagen. I virkeligheten holdes det 36 uketimer

spredt over hele dagen - fra kl. 9.00 til kl. 18.30 - fra mandag til fredag, mens det ikke er noen undervisningstimer lørdag. Som forklaring på dette ble det vist til komplikasjonene ved at skolen først kan disponere spesialrom for naturfagundervisningen på Vahl skole fra kl. 17.00 Hovedproblemet var ellers at det er vanskelig å få de mange timelærerne, som jo har arbeid andre steder, til å møte til timer om formiddagen. Det var imidlertid et alminnelig ønske at en skulle få i stand den planlagte ordning av skoledagen, og det ble sagt at en fra nyttår ville prøve å gjennomføre dette.

Det ble ikke gitt karakterer eller ført karakterprotokoller, men det var meningen å holde tentamen til jul og så sende karakterer og eventuelt andre meldinger hjem til elevenes foreldre. Det var planlagt et foreldremøte til den 16. november.

Det ble ikke ført dagbøker med opplysninger om fravær. Opprinnelig fikk elevene hver sin månedsliste, som de skulle føre selv hver dag. De skulle sette t - når de var til stede, f - når de var fraværende, og a - når de holdt på med annet arbeid på skolen. Imidlertid hadde ordningen fungert dårlig, elevene hadde glemt å føre listen, eller de hadde mistet den, sa de. Det var nå laget lister for bare 14 dager - i håp om at systemet skulle virke bedre. Det ble sagt at fraværet var stort - opptil 50 pst., og at mange av dem som var på skolen, møtte svært uregelmessig til timene, noe Rådets representanter kunne konstatere under sitt besøk.

På skolens tabell, som omfattet 36 timer for alle klasser, stod de vanlige fag etter undervisningsplanen, dessuten noen frivillige aktiviteter, bl.a. filosofi, psykologi, forming, jazz-ballett. Enkelte grupper i 1. og 2. klasse leste også russisk eller spansk. Det viste seg at noen av disse ikke leser fransk, og det var skolens oppfatning at en fritt kunne skifte fransk ut med russisk eller spansk. Det var imidlertid bare én elev i avgangsklassen som forberedte seg på å ta russisk istedenfor fransk. Videre viste det seg at cand.real. Ruge underviste i matematikk i 1. gymnasklasse etter forsøksordning i den tro at dette var en kurant sak som han selv var herre over.

I et møte med skolelederen, adjunkt Mosse Jørgensen, og cand.real. Herman Ruge på skolens kontor den 9.11. gjorde Gymnasrådets representanter nøye rede for de regler og den praksis som gjelder for forsøk i gymnaset, og måtte dessuten minne om at skolen selv i siste instans uttrykkelig hadde erklært at en ikke ville ta sikte på faglige forsøk i første omgang, men konsentrere forsøksvirksomheten om ordningen av skoledagen og «elevdemokratiet». Det var også på dette vilkår at Kirke- og undervisningsdepartementet gav tillatelse til at skolen kom i gang. Rådets representanter forklarte at det ikke foreligger

«ferdigpakkede forsøk» i matematikk, slik cand.real. Ruge mente, men at en nå er i ferd med å vurdere de erfaringer en hittil har hatt med forsøk i dette fag. Det ble også nødvendig å presisere at det ikke uten videre er gitt at en søknad om å få bruke forsøkspensum i matematikk, blir innvilget, selv om det fra skolens side blir sagt at forsøket er i gang allerede. Det samme gjaldt forsøk med russisk og fransk. Mosse Jørgensen vedgikk at hun hadde gjort feil og bad om å få vite hvorledes en går fram når en vil søke om å få satt i gang forsøk. Rådet vil måtte vurdere eventuelle søknader på vanlig måte, bl.a. vurdere elevmaterieell og lærerkrefter. Fru Jørgensen gav flere ganger uttrykk for at hun nå var redd at hun hadde vært for ettergivende overfor press for å få elever inn, og cand.real. Ruge mente at skolen nok hadde fått inn en del «skoletrøtte» elever.

Når det gjaldt *lærerkreftene*, fikk ikke de to rådsrepresentanter treffe så mange. Den 2. november var skolelederen ikke til stede, hun hadde en ukes ferie, som dels ble brukt til «foredragsturné» i Danmark og Sverige. Rådets representanter var inne i 3. klasse, der Mosse Jørgensen skulle hatt norsk. Emnet var gammelnorsk, og en av elevene presenterte seg som «hjelpelærer». Tolv av de 26 elevene var til stede. Alle - inklusive hjelpelæreren - hadde bare hatt gammelnorsk i 14 dager og var svært hjelpeløs. De to gjestene måtte hjelpe dem til å forstå teksten så noenlunde.

I 2. engelskklasse var 13 av 31 elever til stede, og klassen hadde skriftlig oppgave. Der var ingen lærer, noe som var vanlig - etter hva det ble opplyst - når en hadde skriftlige øvinger. Elevene hadde ulike leseverk. Emnet var skrevet på tavla av en elev (med en grov elementær feil som nå ble rettet), og var trolig knyttet til lesningen av *Vanity Fair* og *A Marriage has been arranged* (i Sirevåg/Smidt/Sørensens leseverk). Der var mye trakk ut og inn, og ikke alle elevene skrev. Det ble seinere opplyst at læreren var Trygve Vegge, som hadde både 1. og 2. klasse i engelsk på engelsklinjen. 3. klasse hadde en engelskmann ved navn Bill Dannett, en mann uten utdanning eller erfaring i faget.

I 1 R underviste cand.real. Herman Ruge i matematikk for 20 elever, mens det i 3 R, der Ruge underviste i fysikk, først var fire elever - visstnok bare sju elever i denne kombinerte klasse er realister - inntil det etter ca. et kvarter kom to til, men kort etter gikk én av de første fire sin vei. Bjørn Damsgård og Nils Braanaas var også til stede den dagen og gav opplysninger eller viste de to rådsrepresentanter omkring. Der var ellers stadig mange elever å snakke med i korridoren, der de pratet, diskuterte, røykte, og spilte gitar.

Elevene la ikke skjul på at skolen nettopp da var inne i en krise. På korridordøra stod en svær plakat: «Skal skolen nedlegges? Tilstandene begynner å bli kritiske.» Det var emnet for dagens allmannamøte. De to rådsrepresentanter hadde først fått beskjed om at de kunne få bli med på allmannamøtet, som skulle begynne kl. 12, men da det nærmet seg tiden, ble de bedt om ikke å være til stede, fordi elevene da ikke kunne være så fritt-talende som de ønsket. Vi kunne imidlertid få låne lydbåndet etterpå, for hele møtet skulle tas opp på lydbånd av hensyn til skolelederen, som ikke var til stede. (Dette tilbud har man ikke ønsket å gjøre bruk av). Seinere er det blitt opplyst at møtet varte i fire timer. Det var bl.a. blitt reist krav om at den opprinnelige dagsplan måtte bli gjennomført (3 timer vanlig skole og dernest friere arbeidsformer), at timenes begynnelse og slutt skulle bli markert, at frammøtet måtte bli bedre og arbeidsinnsatsen større. Det hadde vært misnøye med at mange elever ikke er motivert for å gå på dette gymnaset, og nå var det gjort tiltak for å få registrert elevenes holdning til gymnasetts idéer ved hjelp av spørreskjemaer. Skolens kontor var også i ferd med å registrere de karakterer som elevene hadde fra tidligere skolegang.

I korridorene ble det sagt mye som understreket inntrykket av krise. Skoledagen var for lang - med for mye tomgang. Ennå - etter to måneder - hadde ingen lært dem å arbeide selvstendig. «Denne skolen er like jævli som alle andre, bare at vi kan forlate den når vi vil.» Fraværet var for stort, mange gikk der uten noen motivering, ja, var endog negativt innstilt. Disse burde en peile inn og få bort. Men også de positive hadde sviktet. «Alle går rundt med dryppende svart samvittighet». «Den røde rose er i ferd med å visne, den er kvalt av ugraset.» «Den første tids begeistring er borte, nå er hverdagen kommet, og den greier vi ikke.» «Lærerne soler seg i seg selv og i lyset av idéene.» «Det skulle ikke være et gitarhjem, men et skolehjem.» «Vi kommer til å råtne opp til slutt.» Disse og flere utsagn ble notert ned. Ingen av dem som var med i denne korridordiskusjon, tok notis av at det nå var gått 20 minutter av «timen». Da de to rådsrepresentanter var kommet og klokka blitt 9.15 - skolen skulle begynne kl. 9 - uten at noen lærer hadde vist seg og bare 7-8 elever, spurte de elevene om det ikke skulle være noen skole her, og fikk det svaret at «det er altfor slapt her».

Skal en sammenfatte inntrykket av denne første besøksdagen i ett ord, må det bli *rot*. De to rådsrepresentantene fant forholdene langt verre enn de hadde kunnet forestille seg. Det syntes å mangle orden, kontroll og - autoritet. «Noen må kunne gi oss en ordre», slapp det ut av en. Den nødvendige rettledning

syntes å mangle - selv for dem som var motivert for å gå der. Det ble også sagt at lærerne ikke var kvalifiserte som rådgivere.

De to rådsrepresentanter var klar over at dette var «en uheldig dag», da skolelederen var fraværende, men fikk på den annen side inntrykk av at krisen gikk temmelig dypt. De var klar over at de måtte komme igjen en dag da Mosse Jørgensen var til stede. Da allmannamøtet begynte kl. 12, forlot de skolen. Etter å ha forvissnet seg om at fru Jørgensen var å treffe, møtte de opp på ny den 9.11 kl. 12. Det skulle da være nytt allmannamøte, og etter at det var blitt votert over saken, fikk de adgang til møtet, som varte en time.

På allmannamøtet var der ca. 100 elever til stede og 5-6 lærere. Møtet ble ledet av to elever, og der var stort sett god møteorden, dog slik at et par elever som hadde fått ordet og syntes å ha særlig avvikende meninger, ble klappet ned. Fru Jørgensen fortalte litt fra sin «ferietur», men tok først og fremst for seg situasjonen ved gymnaset. Hun tok ansvaret for de begynnervanskene som var, understreket at orden ikke var noe som stod i strid med friheten, og at det måtte være forutsetningen at de som gikk på gymnaset, også skulle ta sin examen artium, det var også de bevilgende myndigheters forutsetning.

Ellers dreiet diskusjonen seg om interne saker. Bl.a. ble skolens råd kritisert for visse økonomiske disposisjoner - som kjøp av stereoanlegg, og for at allmannamøtet ikke ble skikkelig orientert om rådets forhandlinger. Herman Ruge svarte at de skulle ta seg kritikken ad notam, og antydte at rådets møter kunne være åpne - unntatt i spesielle saker, f.eks. personalsaker.

Etter allmannamøte hadde Gymnasrådets representanter et møte med Mosse Jørgensen på kontoret fra kl. 13 til ca. kl. 14.30. Hun bad cand.real. Ruge om å være med, da hun følte seg noe usikker, som hun sa. Ruge gav i det hele inntrykk av å være noe av en støttespiller for skolelederen og for skolen i det hele. Også kontordamen, Bjørg Billing, var til stede. Det var alt ordnet slik at hun varslet timenes begynnelse med en bjelle. Dessuten var Tøyen skoles ringeapparat nå koplet inn. Det gav ikke de riktige tider for gymnaset, men dette var gjort etter påbud av brannvesenet.

Foruten spørsmålet om forsøk, som er omtalt ovenfor, ble en rekke andre ting drøftet. Med utgangspunkt i et vedtak på allmannamøtet om at en på neste møte skulle drøfte narkotikaspørsmålet, ble dette problem reist. «Det er riktig at vi har fått litt for mange problemer med dette», sa fru Jørgensen. Foruten den arrestasjon som de to rådsrepresentanter kjente til, ble det opplyst at et par elever hadde betinget dom for misbruk av narkotika, men de var da også bare elever på

vilkår av at de ikke førte denslags inn i skolen. Det var i det hele en del elever ved skolen som ikke hadde kunnet tilpasse seg samfunnsmønsteret, men som denne skolen kunne hjelpe, ble det hevdet.

Helseforholdene ble trukket fram, at elevene holdt seg inne i dårlig luftede rom og korridorer, men det skulle bli bedre når de fikk egen inngang. Rådets representanter var også innom kontoret til overlæreren ved Tøyen skole. Han hadde vært redd brannfaren på grunn av all røykingen - særlig i 4. etasje, men brannvesenet ville ikke gjøre noe med røykingen, bare varslingssystemet fungerte. Ellers sa overlæreren at forsøksgymnaset ikke var til noen gene for hans skole. Gymnasrådets representanter vil også framholde at de ble møtt på en høflig og elskverdig måte - både av elever og lærere ved gymnaset.

Det er ikke grunn til å justere inntrykket fra første gangs besøk synderlig etter det andre besøket, det må bare bli en utfylling. «Fasaden» var vel noe bedre siden de to rådsmedlemmer var meldt på forhånd, men særlig fordi alle var opptatt med allmannamøtet den første timen og resten av tiden ble brukt til drøftinger på kontoret. Det var ikke tid til å snakke nærmere med elever eller lærere eller å høre på undervisningen denne gang. Det vil være nødvendig at rådsmedlemmer - bl.a. også realister - følger undervisningen nærmere etter hvert.

Forsøksgymnaset har åpenbart store vansker å kjempe med. Elevmateriellet er lite homogent, lokalforholdene er lite tilfredsstillende, og der er mangel på kvalifiserte lærere. Det søkes nå gjennomført en viss tilstramning, men om det vil lykkes å realisere noen av de ideer forsøksgymnaset har villet bygge på, på en noenlunde tilfredsstillende måte, er det for tidlig å ha noen sikker mening om.»

Slutt på den første rapporten.

Så er det ein rapport som departementet har fått frå sjølve Gymnasrådet. Han lyder slik:

«Gymnasrådet har i høst besøkt Forsøksgymnaset i Oslo 3 ganger - hver gang ved to medlemmer. Siden det her gjaldt en ny skole og en skole av en særegen art, ville Gymnasrådet først la skolen få tid på seg til å komme i gang. Det første besøk fant derfor sted først 2. november. Da skolelederen ikke var til stede den dagen, ble det ordnet med nytt besøk den 9. november. Endelig ble det arrangert et besøk den 8. desember. Alle besøk var av rent rutinemessig art.

Forsøksgymnaset i Oslo ble satt i gang i begynnelsen av september, etter at Kirke- og undervisningsdepartementet i brev av 15. juli 1967 hadde gitt sin tillatelse. Den uttrykkelige forutsetning var - foruten at det økonomiske grunnlag var sikret og det nødvendige undervisningsutstyr kunne skaffes - at det

ble gitt undervisning etter gjeldende undervisningsplaner, og at elevene skulle avlegge examen artium som privatister. Departementet viste i den sammenheng til en uttalelse fra Gymnasrådet den 14. juli 1967.

Dette var også helt ut i samsvar med den ordning som Forsøksgymnaset selv foreløpig tok sikte på ifølge Arbeidsutvalgets brev til departementet den 25. mai 1967, der det bl.a. heter:

«Vi vil igjen understreke at Forsøksgymnaset inntil videre vil følge det tradisjonelle pensum og den vanlige timefordeling for de tradisjonelle fagene. Som Gymnasrådet sier, gjelder det metodiske forsøk og først og fremst organiseringen av skoledagen. Vi mener at dette vil kreve så mye omstilling av elevene, at det neppe vil være formålstjenlig å forsere andre og nye undervisningsformer i første omgang.»

I brev til Oslo skolestyre 24. juli 1967 presiserte Kirke- og undervisningsdepartementet disse vilkår for igangsetting.

Lokaler. Oslo kommune har stilt til rådighet lokaler ved Tøyen folkeskole og Vahl skole. Forsøksgymnaset disponerer fem vanlige klasserom i 2. etasje i en fløy av Tøyen folkeskole og ett større rom i 4. etasje. Det siste har vært brukt til klasserom og oppholdsrom - foruten til allmannamøtene, men blir nå innredet som lesesal. Av rommene i 2. etasje er ett delt ved skillevegger, slik at det er blitt et lite rom til kontor og et forværelse, mens resten brukes til klasserom. I to av de øvrige klasserom er det avdelt et grupperom ved en skillevegg av reisverk og strie. Korridoren er utstyrt med benker og noen bord og er et viktig oppholdsrom for elevene. Skolegården er reservert for folkeskolens elever. Dette har ført til mye innesitting - til dels i røykfylt og dårlig luft, men dette vil trolig bli annerledes når skolen får egen utgang til gata bak skolen. Det er bevilget penger til dette, og arbeidet vil være ferdig før jul. - De ca. 140 elevene disponerer bare ett toalett.

Rommene er dårlig og provisorisk utstyrt, og bærer preg av rot og mangel på orden, noe som må virke inn på arbeidsforholdene. Lokalene må sies å være lite tilfredsstillende også ut fra helsemessig synspunkt.

Skolen disponerer fagrom ved Vahl skole: kjemi og biologi tre dager i uken kl. 17-18.30, fysikk to dager i uken kl. 17-18.30 og gymnastikksal en dag i uken kl. ca. 15-16.30 og en dag kl. ca. 15.30-19.00.

Elevene. Skolen hadde ifølge elevlister på kontoret pr. 9. november 142 elever, fordelt på klassene: 3 RE - 26, 2 R - 12, 2 E - 31, 1 R - 24, 1 E - 26, 1 RE - 23. Der var således tre 1.-klasser (hvorav én kombinert), to 2.-klasser og én 3.-klasse (kombinert). Den 8. desember oppgav skolelederen elevtallet til 137. Bortsett fra et

par elever er alle fra Oslo eller Akershus. Det elevkartotek som foreløpig er utarbeidet, gir i hovedsaken bare opplysninger om elevenes navn, foreldre og bosted, ikke om deres skolemessige bakgrunn, men skolen arbeider nå med å skaffe seg opplysninger om dette. Skolens folk mener at de fleste elevene er vel motiverte for det spesielle skoleopplegg som her tilbys, men har gitt uttrykk for at det trolig går elever på skolen som ikke mener å ta examen artium, og at noen ikke er motiverte. Gymnasrådets representanter fikk inntrykk av at elevflokken er svært uensartet.

Lærerne. Det har vært uråd for Gymnasrådet å skaffe seg oversikt over lærerpersonalet, idet skolen har unnlatt å sende inn opplysninger om lærere og fag- og timefordeling, slik alle skoler skal gjøre ved begynnelsen av skoleåret. Rådsmedlemmene har vært henvist til en tabell på skolens kontor, der for øvrig lærerne bare er oppført med fornavn. Foruten skolelederen har skolen visstnok seks faste lærere i full post: av realister én cand. real, én cand. mag og én stud. real., og av filologer én cand. philol. og to cand. mag. Av disse er det bare skolelederen som har flere års praksis fra gymnasundervisning, de andre har liten eller ingen erfaring.

Det skal ellers være i alt ca. 30 timelærere knyttet til skolen, men i hvor stor grad disse fungerer, kjenner ikke Gymnasrådet til. Noen av disse har visstnok «frivillige» fag: russisk eller spansk, filosofi, psykologi, forming, jazz-ballett m.m., men i hvor stor utstrekning dette er tilfelle, kan ikke opplyses før fag- og timefordelingen foreligger. De frivillige fag er ikke tatt med på tabellen på kontoret. Noen av timelærerne har vanlige gymnasfag, bl.a. er engelskundervisningen i 3 E overlatt til lærer, en engelskmann, uten utdanning for eller erfaring med undervisning i faget. Under inspeksjonen ble det konstatert at timene i fag som tysk og kjemi i samme klasse var delt mellom to faglærere, angivelig fordi det ikke lot seg gjøre å sette opp tabellen på annen måte. Skoleleder har opplyst at det arbeides med et opplegg for kristendomskunnskap, men hittil er det ikke gitt undervisning i faget.

Skoledagen. Det var et hovedpunkt i den opprinnelige plan for skolen at skoledagen skulle ordnes på en ny måte. Det skulle først på dagen være tre ordinære skoletimer, dernest friere arbeidsformer resten av dagen. Dette er det imidlertid ikke blitt noe av. I virkeligheten holdes det - etter den oppslåtte tabell - 36 undervisningstimer spredt over hele dagen - fra kl. 9.00 til kl. 18.30 - alle dager unntatt lørdag. Dette skyldes dels at det har vært vanskelig å engasjere timelærere til morgentimene, dels at skolen er henvist til å bruke lokalene på Vahl skole om ettermiddagen.

Fravær. Ett av de prinsippene Forsøksgymnaset bygger på, er møtefrihet: elevene skal selv bestemme om de vil møte til undervisningstimene eller ikke. Men når en skole vil gjøre forsøk med dette, må det kreves at skolen nøye registrerer hvorledes det virker. Dette blir ikke gjort ved forsøksgymnaset ved Tøyen skole. Til å begynne med fikk elevene hver sin månedsliste, som de skulle føre selv hver dag. De skulle sette t - når de var til stede, f - når de var fraværende, og a - når de holdt på med annet arbeid på skolen. Imidlertid fungerte ordningen dårlig, elevene glemte å føre listen, eller de mistet den. I november ble det laget nye lister for bare 14 dager - i håp om at systemet skulle virke bedre.

Gymnasrådets medlemmer har mer tilfeldige iakttagelser å bygge på: Den 2. november var 12 av 26 elever til stede i 3. klasse, 13 av 31 i 2 E og 20 av 24 i 1 R. Den 8. desember var 13 av 23 elever til stede i 1 E, 9 av 12 i 2 R og 20 av 24 i 1 R. Den 2. november var der 6-7 elever på lesesalen, den 8. desember var der 3 elever - da de to rådsmedlemmene var innom. Frammøtet var trolig i begynnelsen av november ca. 50 %, men det hevdes nå at det er blitt noe bedre i det siste. Skolelederen anslår det i desember til ca. 70 %.

I lærernes fravær blir det ikke satt inn vikarer, da skal elevene klare seg selv. Gymnasrådets representanter har ved selvsyn konstatert at det ikke alltid er noen brukbar løsning.

Skoledemokrati. Arbeidsutvalget for Forsøksgymnaset understreket i de opprinnelige planer at en særlig ville legge vekt på å legge om skoledagen, oppløse klasse- og timeplanssystemet og innføre et utstrakt skoledemokrati. Planen med omlegging av skoledagen er det altså ikke blitt noe av, og heller ikke er det blitt noen endring i det tradisjonelle klasse- og timeplanssystemet. Derimot er skolen kommet godt i vei med å skape et visst skoledemokrati. Det utøvende organ - *rådet* - bestående av fire elever, tre lærere, skolelederen og en foreldrerepresentant - har regelmessige møter. Det holdes også regelmessig allmannamøter, der alle elever og lærere er med. Gymnasrådets representanter har vært tilstede på begge slags møter og har sett hvorledes lærere og elever sammen drøfter sakene og fatter beslutninger. Det er alltid elever som leder møtene, og det vises god møte- og diskusjonsteknikk. Ordningen bidrar uten tvil til å skape en følelse av medansvar og trivsel hos mange av elevene.

Det faglige arbeid. Det må imidlertid være om å gjøre at denne trivsel også omfatter det faglige arbeid, som ved ethvert gymnas - også dette - må være hovedsaken. Når dette ikke synes å ha lyktes, kan det i noen grad skyldes de dårlige lokalforhold, den svært uensartete elevflokk, mangelen på kvalifiserte lærere, eller at kreftene i så høy grad har gått med til å få

dette tiltaket i stand. Men det kan også ligge i noen av de prinsipper som søkes lagt til grunn for skolen. Det er Gymnasrådets oppfatning at det faglige arbeid ikke har fått den plass og status som er nødvendig i en skole som tar sikte på å føre elever fram til examen artium.

Gymnasrådet vil nevne enkelte forhold ved undervisningen som rådsmedlemmene har merket seg under besøkene. Timenes begynnelse og slutt blir ikke skikkelig markert, og prinsippet om møtefrihet gir elevene høve til å komme og gå i timene som de vil. Men dette har delvis skapt dårlige arbeidsforhold. Ordningen med at læreren går rundt og retter skriftlige arbeider i timen, er ikke tilstrekkelig. Det gir ikke den faglige rettledning og hjelp som gymnaselever har krav på. Det heter at elevene ikke skal delta i skriftlige arbeider - hjemme eller på skolen - før de er «motiverte for det» eller innser at det er nødvendig. Dette kan medføre at de får for lite trening, og at verdifull tid går tapt for dem.

Spesielt må nevnes demonstrasjoner og elevøvinger i naturfag. Gymnasrådet har fått opplyst at kjemirommet på Vahl skole er blitt brukt regelmessig, fysikkrommet sjeldnere og biologirommet overhodet ikke. Noen demonstrasjoner og øvinger i biologi sies å være gjort i lokalene på Tøyen, men dette kan knapt være effektivt. Faglæreren i fysikk gav overfor Gymnasrådets representanter uttrykk for den oppfatning at fysikkundervisningen i gymnaset er så altfor «demonstrasjonsorientert» og at elevene var «lei av demonstrasjoner». Han hevdet videre at det var mer praktisk å ta øvingene samlet i vårsemestret. Gymnasrådet må her vise til undervisningsplanene som krever at demonstrasjoner og elevøvinger skal gå inn som et organisk ledd i undervisningen.

Som nevnt har Kirke- og undervisningsdepartementet etter tilråding fra Gymnasrådet bare gitt tillatelse til at Forsøksgymnaset ble satt i gang på det vilkår at det ikke skulle gjøres *faglige* forsøk, for øvrig i samsvar med skolens eget ønske. Gymnasrådets representanter konstaterte imidlertid at der er elever ved Forsøksgymnaset nå som leser russisk eller spansk istedenfor fransk, at 1 R bruker et forsøkspensum i matematikk og 2 R et forsøkspensum i fysikk. Dette er som kjent undervisningsopplegg som bare kan tas i bruk som forsøk etter lovens § 8 - og da etter søknad og særskilt tillatelse av departementet. I slike tilfelle blir undervisningssituasjonen ved vedkommende skole nøye vurdert før tillatelse eventuelt blir gitt. Da Gymnasrådets representanter den 9. november gjorde skolens leder og en av faglærerne oppmerksom på forholdet, innrømmet skolelederen straks at hun her hadde gjort en feil, men faglæreren erklærte at det

skulle bare mangle at han ikke skulle kunne bruke forsøksordninger uten videre.

Administrasjon. I brev av 11. august 1967 til Kirke- og undervisningsdepartementet skriver skolens leder, adjunkt Mosse Jørgensen, på vegne av arbeidsutvalget for Forsøksgymnaset at utvalget «er innforstått med at det ansvar rektor har etter lovens § 20 også vil gjelde rektor ved Forsøksgymnaset». Lovens § 20 lyder: «Rektor er den pedagogiske og administrative leder av skolen. Han er ansvarlig for at de gjeldende bestemmelser i lov, reglement og instruks blir fulgt.»

Det er alt pekt på at Forsøksgymnaset har unnlatt å sende inn foreskrevne opplysninger til Eksamensformannen og til Gymnasrådet - sml. Regl. § 38 - noe som Gymnasrådet to ganger har bedt om skriftlig, og som Gymnasrådets representanter minnet skolelederen om under besøket den 9. november.

Skolelederen har videre tillatt at forsøksundervisning i matematikk, fysikk, spansk og russisk er blitt satt i gang i strid med den ordning som lovens § 8 foreskriver, og også i strid med de vilkår som departementet satte da det gav tillatelse til at skolen ble satt i gang.

Ved en skole som arbeider under så spesielle forhold, og der det er så mange lærere uten den nødvendige utdanning og erfaring, er det særlig viktig at skolelederen gjør seg kjent med undervisningen og sørger for at undervisningsplanene blir fulgt - og i det hele tar seg av den *faglige* virksomhet ved skolen. Etter Gymnasrådets oppfatning er dette blitt gjort i alt for liten utstrekning ved Forsøksgymnaset.

Da de to Rådsrepresentanter besøkte skolen i begynnelsen av november, var den åpenbart inne i en alvorlig krise, og det ble snakket åpent ut om mye av det som ikke var som det skulle være. Det ble også gitt uttrykk for vilje til å rette på forholdene. Som vist ovenfor, har imidlertid skolen stadig store vansker å kjempe med. Om det vil lykkes for Forsøksgymnaset å realisere de idéer skolen har villet bygge på, er det for tidlig å ha noen sikker mening om.

Gymnasrådet ber om at Forsøksgymnaset blir gjort kjent med denne uttalelse. Rådet vil ta opp enkelte sider ved virksomheten direkte med skolen.»

Den 29. november, dagen før løyvingssaka skulle opp i Stortinget, bad kriminalsjefen i forståing med riksadvokaten om å få kome til meg for å gje ei orientering som galdt Forsøksgymnaset. Han hadde kontakta forværelset i alle fall eit par gonger før, men på grunn av arbeidsmengda mellom anna i samband med våre budsjettsaker, som skulle opp i Stortinget, hadde eg ikkje funne høve til å ta imot kriminalsjefen før den 29. november. Han hadde ikkje med noko skriftleg dokument som kunne avleverast. Eg bad om å få kopi

av det materialet som kriminalsjefen på det tidspunktet kunne levere meg.

Måndag den 4. desember, den fjerde dagen etter stortingsdebatten, kom kriminalsjefen til departementet med kopiane og gav dessutan supplerande opplysningar. Onsdag den 6. desember tilbaud kriminalsjefen seg å leggje fram nye og supplerande opplysningar som han då sat inne med.

Når det gjeld opplysningane frå kriminalsjefen den 29. november, kan eg nemne at han fortalde om tre tilfelle av fellande dom, ei var sikta, men ikkje pådømd - siktinga galdt brot på narkotikalovgjevinga, dessutan var vedkomande sikta for om lag 100 innbrot og tjuveri - og eit 5. tilfelle var nemnt, men der var etterrøkinga ikkje ført til endes. Ved sida av dette hadde politiet om lag 20 elevar ved gymnaset som var under det som eg vil kalle observasjon - eg kjenner ikkje det juridiske uttrykket som skal nyttast i slike høve. Eg viser elles til dei hemmelege dokumenta som Presidentskapet har bede om og fått.

Etter dette vil ein skjøne at eg, då stortingsdebatten gjekk for seg, sat inne med viktige og alvorlege opplysningar både frå dei to inspektørane og frå Kriminalpolitiet, men ikkje noko av dette kunne seiast offentleg på det tidspunkt. Etter den orientering eg hadde fått, kjende eg det som ei plikt å rå Stortinget frå å gje løyving på det tidspunkt. Eg ville elles seinare kunne ha vorte dregen til ansvar for at Stortinget gjorde vedtak på sviktande grunnlag.

Ei anna sak er at ein no etterpå kan tenkje seg at ein hadde nytta andre framgangsmåtar for å orientere Stortinget, men det var ingen av stortingsrepresentantane og heller ikkje eg som kom på det i farten.

Etter dei opplysningane eg då sat inne med, kunne det vere grunn til å vurdere om departementet måtte ta godkjenninga av Forsøksgymnaset tilbake. Alle vil vel tykkje det er leitt at saka har fått ei slik utvikling at ho kan ha gjort skade for dei elevar, lærarar og foreldre som kan ha hatt gode intensjonar med Forsøksgymnaset.

At eg har stilt meg positiv til dette gymnaset, burde tre ting vise. For det første: Departementet godkjende gymnaset trass i at opplegget på fleire punkt var mykje tvilsamt og lite gjennomarbeidd. Eg vona og trudde at dette kunne rettast opp etter stutt tid. For denne velviljen og optimismen er eg budd på å ta imot kritikk. For det andre: Skolestyraren, Mosse Jørgensen, har ikkje dei formelle kvalifikasjonar som lova krev, men departementet dispenserte i dette tilfellet. For det tredje: Då eg la fram for Regjeringa spørsmålet om tilleggsloving til private skolar for 1967, gjorde eg i regjeringsmøte framlegg om ein sekkepost som skulle stå til rådvelde for departementet i påkomande tilfelle, og her var Forsøksgymnaset spesielt nemnt. Først då eg fekk dei opplysningane som eg no har nemnt, vart Forsøksgymnaset teke ut av proposisjonen, men ikkje summen. Regjeringa fann at ho på det tidspunkt ikkje ønskte å ta ein slik post med i det heile, men eg skulle i

tilfelle få kome attende til spørsmålet i samband med tilleggsløyving for 1968, dersom tilhøva låg slik til rette. Regjeringa har gjeve meg lov til å nemne dette for Stortinget, endå det er heilt uvanleg.

Eg har i denne saka heile tida lagt den største vekt på den interne rapporten frå Gymnasrådet og rekna opplysningane som fakta, men eg hadde ikkje høve til å leggje dei fram offentleg. Eg trur dei fleste vil gje meg medhald i dette. Til dette kjem opplysningane frå Kriminalpolitiet den 29. november. Samanlagt var dei, etter mi vurdering, av ein slik karakter at eg på det tidspunkt burde frårå Stortinget å gje løyving til gymnaset. Den rapporten departementet har fått frå Gymnasrådet, og som eg no nett har lese opp for Stortinget, stadfester det inntrykket eg hadde den 29. november.

Så til slutt berre ein liten formell ting. Departementet har fått eit brev frå høgsterettsadvokat Knut Blom, som eg gjerne vil lese opp. Det er datert den 11. desember 1967:

«På vegne av Norsk Forsøksgymnas tillater jeg meg å henwise til Statsrådets uttalelser i Stortinget om gymnaset og til den beslutning Stortingets Presidentskap nu har fattet.

Idet jeg går ut fra at de opplysninger Statsråden sitter inne med nu vil bli bragt til Stortingets kunnskap, tør jeg be om at de samtidig må bli tilstillet gymnaset ved meg, slik at gymnaset får anledning til å avgi uttalelse om opplysningene før de drøftes i Stortinget.

For ordens skyld vedlegger jeg gjenpart av mine brev av idag til Stortingets Presidentskap og Kriminalsjefen i Oslo.»

Eg ser det slik at etter oppmodinga frå Presidentskapet om å gje Stortinget alle relevante dokument og opplysningar som eg sit inne med, ville det ikkje vere rett på det noverande tidspunkt samtidig å sende desse til advokaten. Det meiner eg i tilfelle får bli ei sak nr. 2, når Stortinget har teke standpunkt til det som eg her har opplyst.

Presidenten: Presidenten vil opplyse at Stortingets presidentskap har fått et brev fra høyesterettsadvokat Knut Blom, som nevnt av statsråden, som har fått kopi av brevet.

Presidenten er av den oppfatning at denne sak ikke kan sluttbehandles i dette møte. Når det gjelder den videre behandling, vil presidenten foreslå at Presidentskapet bemyndiges til å offentliggjøre, helt eller delvis, sakens dokumenter, statsrådets redegjørelse og eventuell debatt i samråd med kirke- og undervisningsministeren.

Videre foreslår presidenten at saken oversendes kirke- og undervisningskomiteen med de hemmelige bilag, og at komiteen avgir innstilling til Stortinget.

Presidenten vil senere komme tilbake til brevet fra høyesterettsadvokat Knut Blom.

Trygve Bratteli: For Stortinget er det selvfølgelig uråd ved denne form for saksfremleggelse å ta noen realitetsdebatt her i kveld. Den skal vi komme tilbake til når saken på behørig måte er gjennomarbeidet av den komite som det måtte bli bestemt skal behandle den.

Så vidt jeg forstod statsrådens redegjørelse her i dag, bestod den i det vesentlige i å referere to av de dokumenter som er oversendt. Jeg skal ikke på dette tidspunkt gå noe nærmere inn på det. Jeg vil for min del bare understreke et par ting i forbindelse med selve denne saks behandling.

Det ene er at selvsagt vil denne sak ikke komme ut av verden før den er fullt og helt oppklart. Til det hører at den mot hvem bebreidelser har vært rettet - eller rettes - i de foreliggende dokumenter, får anledning til å uttale seg om det som foreligger, før Stortinget treffer sin endelige avgjørelse. Jeg går ut fra at det vil inngå i Stortingets og komiteens ordinære arbeid med denne sak at den det gjelder, får anledning til å uttale seg.

Jeg går også ut fra at det under denne saks behandling vil bli klarlagt visse sider ved selve saksbehandlingen hittil, hvor jeg på ett punkt i det minste ikke kjenner til hva rutinen er. Den form for rapportvirksomhet som her øyensynlig har foregått, og som statsråden påberoper seg, er det mulig er rutine - men det er ukjent rutine - blant annet at dokumenter som ikke er behandlet av vedkommende sakkyndige råd, likevel sendes statsråden før det er kommet uttalelser osv. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det nå, men forbeholder meg å komme tilbake til det.

Men alvorligere er det med det som her fortelles om kriminalsjefens angivelig på eget initiativ gjennomførte tiltak med å oppsøke statsråden i et av våre fagdepartementer. Jeg har vært i Regjeringen en del år. Jeg kjenner ikke til at dette er rutine, hvis det ikke er en spesiell ordning for et spesielt saksområde - i forhold til Kirkedepartementet. Men jeg betrakter dette som en meget alvorlig sak.

Jeg har ikke sett noen av de dokumenter som hittil er kommet til Stortinget, men som sagt har vi da formodentlig nå hørt opplest to av dem. De politirapporter det henvises til, kjenner jeg ikke til utenom opplysningen om at de foreligger. Det er ikke mulig å gi noen endelig kommentar av dette forhold, men dette må klarlegges. Akkurat på det punkt vil jeg bare nevne når det gjelder den videre behandling av saken - jeg vet ikke om Presidentskapet selv har hatt tid til å lese den del av de tilsendte dokumenter som gjelder disse politirapportene, slik at det har noen selvstendig vurdering av dem - at jeg vil ikke være fremmed for den tanke, uten at jeg overhodet kan vite noe som helst om hva politirapportene inneholder, at akkurat de kanskje burde bero i Presidentskapet inntil en har tenkt seg om når det gjelder den videre behandling av denne saken. Hvis det er så at dette er alminnelige forhørsrapporter fra politiet, er det jo så sin sak hvis 150 stortingsrepresentanter i tur og orden skal

bli kjent med innholdet av disse rapportene. Jeg vet ikke om Presidentskapet spesielt har overveid denne siden av saken når det gjelder den videre behandling av disse dokumentene, for så vidt, men jeg tror det er vel verdt å overveie.

Jeg gjentar at sluttresultatet av behandlingen av denne sak skal være at alt skal offentlig fram, også da med de opplysninger som de har å gi som her er kommet i søkelyset. Men det er ikke mulig, når en ikke kjenner innholdet akkurat i den art av dokumenter som rapportene fra politiforhørene er, å ta standpunkt til i hvilken form de skal behandles. Jeg ber i hvert fall Presidentskapet orientere Stortinget om det er fullt oppmerksom på alle sider ved nettopp det spørsmål når det gjelder viderebehandlingen av saken. Det framgår jo av det statsråden har sagt i dag, at kriminalsjefen her åpenbart har vært meget ivrig etter å oppsøke ham, ikke bare dagen før Forsøksgymnaset skulle opp i Stortinget, men gjentatte besøk.

Vel, det kan bare slå en med en viss undring. Det er mulig det her er etablert en slik praksis og en slik behandling av politiets materiale. Jeg skal begrense meg til her i kveld til å si at også dette skal avklares på en eller annen vis. På en eller annen vis skal også denne form for praksis avklares.

Jeg går ellers ut fra at uansett hvilket standpunkt en tar til den henvendelse som er kommet fra advokat Blom på vegne av de som føler seg ansvarlige for Norsk Forsøksgymnas, må det være en selvsagt ting at når Stortinget skal sluttbehandle denne saken, skal en foruten det materiale som er lagt fram fra statsråden - og jeg forstår at han nå har lagt fram det materiale han akter å legge fram, eller ønsker å legge fram i denne saken - også få de nødvendige opplysninger som ønskes lagt fram fra den som står for denne institusjon som her er satt i søkelyset.

Presidenten: I anledning representanten Brattelis innlegg vil presidenten opplyse at Presidentskapet har overveid saksbehandlingen meget nøye. Presidenten valgte med omhu uttrykket «at saken oversendes kirke- og undervisningskomiteen med de hemmelige bilag, og at komiteen avgir innstilling til Stortinget.» Det vil da være opp til komiteen å foreta de ønskede undersøkelser og motta de opplysninger som måtte melde seg. Men samtidig vil de hemmelige dokumenter måtte behandles som hemmelige - som det jo er vanlig i en rekke saker i de forskjellige komiteer.

Aase Lionæs: I tilslutning til hr. Brattelis innlegg og etter å ha tenkt nærmere over denne saken vil jeg gjerne sette fram dette forslaget:

«De politirapporter som fulgte statsråd Bondeviks skriv til Presidentskapet skal ikke legges fram som dokumenter i saken om Forsøksgymnaset.»

Når jeg setter fram dette forslaget, er det fordi jeg mener at de forhold som avdekkes i disse politirapporter, i

første rekke angår elevene og ikke skolen - og det er tross alt den vi behandler. Jeg synes det ville være å gjøre disse elevene og ikke minst deres familier en stor urett om disse politirapporter, som dreier seg om forhold som er begått utenfor skolens område, skulle trekkes inn i denne saken. Jeg ber derfor om at de ikke medfølger under behandlingen av saken i komiteen, selv ikke som hemmelige dokumenter. Det er forhold som vedrører elevene utenfor skolen, og som ikke kan trekkes inn som et moment i Stortingets vurdering av hvorvidt Forsøksgymnaset skal ha bevilgning eller ikke.

Statsråd Bondevik: Eg trur eg bør kome med eit par supplerande opplysningar i samband med det representanten Bratteli kom med.

Når eg heldt meg heilt refererande i mi utgreiing, var det for di eg ikkje ville risikere å farge på nokon som helst måte, og meinte det var rett i denne samanheng. Kriminalsjefen har vore hjå meg tre gonger i samband med denne saka, men berre ein gong før saka var oppe i Stortinget - dei andre gongene hang saman med utviklinga av saka, slik at det skulle vere klårt.

Når det gjeld Forsøksgymnaset og den rapporten frå Gymnasrådet som no er offentleg, har det vore min føresetnad heile tida at når han først var lagd fram i Stortinget, ville advokaten få han frå departementet. Det meiner eg er rett framgangsmåte.

Når det gjeld den praksis som er mellom Gymnasrådet og departementet, er det ikkje uvanleg at arbeidsutvalet som er utførande organ, og som har fullmakt til å handle på vegner av Gymnasrådet, sender orientering til departementet på eit tidleg tidspunkt når Gymnasrådet meiner det er tenleg, og at det trengst. Andre saker som arbeidsutvalet eller rapportørane har, som ikkje har hast, vert som regel liggjande i Gymnasrådet til ein er ferdig med vedkomande sak.

Gymnasrådet har rutinemessige vitjingar her og der. Dei er delvis av den karakter at rådet melder frå på førehand når det særleg er lærarpersonalet ein vil snakke med. Er det slik at ein vil ha eit inntrykk av skolen, må ein sjølv sagt kome utan at det er meldt. Eg trur difor ikkje at det som arbeidsutvalet har gjort i denne saka, og det som Gymnasrådet har gjort i denne saka, er noko ekstraordinært.

Bent Røiseland: Eg vil først seie meg samd med hr. Bratteli i at dei det er reist kritikk og ankemål mot, må få høve til å svare. Eg går ut frå at advokat Blom vil syte for at gymnaset og foreldra og andre som er interesserte, får høve til å gi tilsvar både til det Gymnasrådet har sagt, og til det politiet har sagt. Saka bør ikkje avgjerast her før ønsket frå advokat Blom er oppfylt.

Når det så gjeld spørsmålet om desse rapportane - eller kva det tekniske uttrykket no er - frå politiet, meiner også eg at ein skal vere varsam med offentleggjeringa. Men eg er ikkje utan vidare samd i at ein ikkje skal sjå dei i

samanheng med skolen. Når det er eit såpass stort omfang som det her høyrer ut til å vere, må ein reise spørsmålet om denne narkotikabruken har nokon samanheng med disiplinen - eller mangel på disiplin - ved skolen eller forholda ved skolen i det heile, om forholda ved skolen er slik at det er lett å falle i freisting her. Eg meiner at vi kan ikkje utan vidare sjå det isolert. Hadde det vore eit par tilfelle av narkotikamisbruk, hadde det vore noko anna. Då kunne eg faktisk ha vore samd i at ein kunne ha halde desse rapportane utanfor, men når omfanget er såpass stort som det synest her, meiner eg ein må sjå det i samanheng.

Det var ein ting hr. Bratteli sa, som eg ikkje er samd i. Det var det han nemnde om kriminalsjefen og eventuelt riksadvokaten. Det Stortinget har å gjere med her, er forholdet til Forsøgsgymnaset. Spørsmålet kom opp fordi det var tale om løyving til dette gymnaset. Det er dette ein no får vurdere. Stortinget har å gjere med det, og Stortinget har å gjere med forholdet til statsråden. Men eg kan ikkje skjønne at Stortinget har til oppgåve å kontrollere embetsmenn i administrasjonen. Stortinget kan sjølv sagt sende ei oppmoding til Regjeringa, til Justisdepartementet, om å sjå på det spørsmålet. Men eg kan ikkje skjønne at Stortinget gjennom komiteen skal granske kva kriminalsjefen har gjort og ikkje gjort. Det må vere andre som har med det. Det er ikkje Stortingets oppgåve å kontrollere embetsmenn. Det er Stortingets oppgåve å kontrollere Regjeringa og statsråden, men ikkje noko meir.

Finn Gustavsen: De sensasjoner som enkelte kan ha ventet seg, har uteblitt fullstendig. Hvis man ser bort fra en god del detaljer, var det svært lite nytt i det vi i dag har fått rede på i denne saken. Vi har fått høre hva enkelte elever i Forsøgsgymnaset sier på gangen, om blomster som visner, om gitarskole, og hva mer det er. Men det er vel ikke av de mest seriøse ting som her er brakt fram.

En ting som slo meg da jeg hørte på dette, var at det var en vesensforskjell mellom de to rapporter som ble lest opp. Den ene gikk sterkt i detalj, la tydeligvis stor vekt på ting som neppe kan ha stor betydning i denne sammenheng, mens den andre var svært så reservert og konkluderte med det helt selvfølgelig at man etter tre måneders virksomhet ved et nytt gymnas ikke kan si for sikkert hvordan dette vil gå.

Da oppstår et meget vesentlig spørsmål i forbindelse med offentliggjørelse fra dette møtet. I hvilken grad er denne inspeksjonsrapporten et relevant offentlig dokument? Statsråden sa noe om det. Jeg kan ikke se at spørsmålet helt ut er besvart. Slik jeg har oppfattet det, er det Gymnasrådet som sender sine inspektører til skolen. Deres rapporter skal danne grunnlaget for den rapport som Gymnasrådet må forfatte ut fra den ansvarlige stilling og den vurderingsevne som hele Gymnasrådet har.

Jeg vil stille meg ytterst tvilende til at en foreløpig rapport som den første som ble lest opp her, i det hele tatt

blir servert i Stortinget, og for det andre at den blir offentliggjort. At statsråden tar dette med, kan jeg godt skjønne. Det hører med i hans argumentasjon, i hans begrunnelse for at han i denne saken opptrådte slik han gjorde her under budsjettbehandlingen. Jeg vil ikke bebreide ham for det. Men jeg vil spørre om dette er et seriøst dokument å sende ut til offentliggjørelse. I så fall må man iallfall her ha det klart at det ansvarlige organ i denne forbindelse har avgitt en rapport som atskiller seg vesentlig fra den første.

Vi har fått vite en del om de problemer man har hatt ved denne nye skolen. Ingen av problemene var uventede. Ingen er heller i realiteten ukjente for offentligheten, uten de detaljer selvfølgelig som de første inspektører gjør rede for. Disse detaljene er ikke kommet fram offentlig. Men alle hovedproblemer som her er nevnt, har vært debattert offentlig, og de har også, som det framgikk av rapporten, vært drøftet på demokratisk vis mellom lærere og elever ved Forsøksgymnaset. Det synes jeg man skal legge vesentlig vekt på.

Det som her er meget viktig, er at når man forsøker på grunnlag av enkelte elevers oppførsel å henge ut hele skolen, eller ta avstand fra hele skolen, da må man være klar over at det er klargjort i disse dokumentene at skolen tok inn en hel masse elever som ikke hadde de aller beste forutsetninger for å gå på skolen. Man kan spørre om det var riktig eller galt, man kan spørre om det var klokt eller dumt. Det var selvfølgelig dumt, ut fra ønsket om å vise best mulige resultater. Jeg kan forsikre at hvis man av den elevmassen som søkte til Forsøksgymnaset, hadde trukket ut de som var skolemodne, de som var motiverte, de som hadde gode karakterer, da skulle Stortinget fått se noe ganske annet. Men ville det da hatt noen verdi? Ville det vært riktig? Det ville ikke ha vært noen sak å lage en eliteskole av dette. Men de har isteden vært altfor snille. De har tatt seg av ulykkelige ungdommer, vel å merke fra andre skoler. Dette synes jeg det - særlig etter hr. Røislands innlegg - er helt nødvendig å få fram. Sist presterte hr. Røisland å si at «saka» - det vil si spørsmålet om Norsk Forsøksgymnas - var under politietterforskning. Slik han formulerte det, var det slik det måtte oppfattes. I dag nevnte hr. Røisland spørsmålet om narkotikamisbruk har sammenheng med forholdene ved skolen. Men hr. Røisland må da ha hørt på rapportene som er lest opp. Det er hittil ikke - jeg ber om å bli korrigert - lagt fram noen påstand om, langt mindre bevis for, at narkotika er brukt ved skolen, eller at narkotika er utbudt til salg, eller noe som helst misbruk i denne forbindelse. Hittil er det ikke påstått eller bevist noe som helst slikt. Og det er veldig vesentlig, fordi vi alle sammen plikter å se at det er en vesentlig forskjell mellom hva elevene ved en skole gjør, og hva skolen gjør. Kan skolen anklages for dette, da er det en vesentlig sak. Da har kriminalsjefen noe hos hr. Bondevik å gjøre. Men når kriminalsjefen ikke kan

fortelle annet enn om elever som tidligere ved andre skoler, før Forsøksgymnaset var kommet i gang, har lært å bruke marihuana, da er det ikke relevant, og da er det ufint. Men hvis det er flere kort, så la oss få dem på bordet. Jeg skulle tro at statsråden ville gi oss dem hvis han har dem. Hvis det kan påvises at skolen har bidratt til, og at den er av en slik karakter at den øker misbruk av marihuana, er det et vesentlig moment. Men noe slikt er ikke kommet fram. Derimot er det helt klarlagt at denne skolen har sagt til ulykkelige elever som har vært i konflikt med politiet, som har vært dømt, at ja, dere skal få komme inn her. Og jeg vet positivt etter opplysninger fra ansvarlige ungdomsledere i Oslo at man i dag har kunnet konstatere at iallfall noen av dem er i ferd med å vende tilbake til normalt liv, er i ferd med å vende tilbake til normal innsats på skolen, fordi denne skolen har åpnet seg for dem og sagt: Kom til oss, og vi skal hjelpe dere.

Så opplever vi, for å ta en sammenlikning, at ansvarlige norske rektorer og lektorer skriker over seg fordi jeg her i Stortinget har sagt at det er hundrevis av norske gymnasiaster som har brukt marihuana og har problemer med det. Disse skoleledere, i motsetning til de på Forsøksgymnaset, stikker hodet i sanden og lukker øynene, de vil ikke se problemet, enda de vet godt at det finnes oppgaver fra kriminalsjefen over 2 200 norske ungdommer. De vet at senest de siste par uker har man rullet opp narkotikabruk ved to skoler i to - relativt små - byer utenom Oslo. Man vet at dette er et problem, og likevel lukker man øynene og sier at vi ville ha sett det på elevene, for da ville de vært trøtte på skolen.

Hva slags skoleledere skal vi ha mest tillit til? Er det de som sier at her er et stort problem, skapt i og av det moderne samfunn, som rammer ungdommen, som utsetter mange ungdommer for å komme ut i de verste ulykker. Dette problem eksisterer i dag, og vi må frykte i økende grad, ved våre skoler. Hvilke skoleledere skal vi respektere? De som lukker øynene og sier at vi kjenner ikke til at dette er noe vesentlig problem, til tross for at de er blitt informert av kriminalsjefen, eller de skoleledere som sier: Kom til vår skole, og vi skal hjelpe dere. - Men som derved også pådrar seg belastningen ved at de får flere slike elever enn andre.

Disse elever ville sannsynligvis temmelig fort ha blitt utvist ved andre skoler, fordi de før de blir avvent, eller hva man vil kalle det, før de lærer å tilpasse seg, vil være slappe, trøtte og uinteresserte og sikkert falle igjennom. Og flere av dem har ved Forsøksgymnaset oppført seg på en slik måte at de under normale forhold ville blitt kastet ut av skolen. Det er de ikke blitt. Man har arbeidet med dem, og man ser allerede i dag når det gjelder enkelte av dem, positive resultater som tyder på at de vil komme over sitt problem. Jeg mener man skal være glad for det.

Og da er det ikke saklig i en debatt, slik statsråden har gjort her, å si at jeg kan ikke si noe, men det står i

avisene - altså vet man at det er narkotika det dreier seg om. Forsøksgymnaset kan ikke anklages for hva elever har hatt av forhold til politiet før de ble elever ved Norsk Forsøksgymnasium. Derfor er det viktig at dette blir sagt nå, fordi statsråden er i den situasjon at han kunne holde sin redegjørelse, og den kan så vidt jeg skjønner, offentliggjøres i sin helhet - teoretisk. Men vi skal egentlig få en realitetsdebatt en gang ut i januar måned, og i mellomtiden vil mye henge ved Forsøksgymnaset. Jeg tror ikke det er grunnlag for noen særlig hysj-hysj i denne salen. Jeg vil i grunnen bare reise spørsmålet om den første rapport som her ble referert, er en seriøs rapport, om det kan være noen som helst mening i å sende ut, å offentliggjøre en så foreløpig rapport. Det er mye mulig, sett ut fra en faglig vurdering, at den ikke vil komme særlig godt fra en offentlig vurdering, men jeg mener iallfall prinsipielt at det er den ansvarlige rapport utarbeidet av Gymnasrådet som her må være det relevante.

Jeg tror nok det er riktig at saken går til komiteen. Jeg har vanskelig for å ta standpunkt til disse rapportene fra politiet og fra kriminalsjefen. Jeg skulle tro at iallfall komiteen bør se på disse dokumentene. Hvis de prinsipielt sett inneholder noe mer enn det som er kommet fram her i Stortinget, vil jeg si at da har vi alle et behov for å se dem. Vi vet at elever som nå går på Forsøksgymnaset, er straffet for forhold som de var kommet i før Forsøksgymnaset kom i gang. Det kan umulig være noen anklage mot Forsøksgymnaset.

Men er det noe mer, er det noe bevis for eller noen påstand om at Forsøksgymnaset selv bidrar til økt marihuana-misbruk, må vi få vite det. Jeg spør om disse rapportene fra kriminalsjefen inneholder slike ting. Men det er klart at her kommer et vurderingsspørsmål inn. Det er ingen hemmelighet at kriminalsjefen i Oslo ser på marihuanabruk ikke som et sosialt problem overhode, men som et rent strafferettslig problem, og vi vet at denne forsamling vil bli stilt overfor den problemstilling at vi skal stramme til straffen, at vi skal slå hardere til mot de unge som kommer opp i slike problemer. Det er et syn som jeg er helt uenig i - men den debatten får vi ta senere.

Det som er helt vesentlig, er at Forsøksgymnaset mener med sine metoder å kunne hjelpe slike ungdommer, mens andre skolers ledere offentlig har gitt uttrykk for at de ikke har slike problemer, at det ikke er slike problemer av nevneverdig betydning blant norsk ungdom. Det tror jeg er galt. Jeg tror og mener at Forsøksgymnaset også på dette område må få en reell sjanse til å vise at det kan hjelpe ungdom som har vært i slike vanskeligheter. Først når en kan få visshet for at gymnaset selv bidrar til at slike problemer øker, er det relevant i en behandling av saken i Stortinget, men heller ikke før. Jeg ber som sagt om å få vite det hvis det foreligger noe annet enn det som hittil er sagt.

Presidenten: Hr. Møller Warmedal har bedt om ordet til dagsordenen.

Johan Møller Warmedal: Hr. Gustavsen har jo nå holdt et emosjonelt betonet realitetsinnlegg i saken. Hvis jeg forstod presidenten rett, var det meningen at denne saken skulle gå til kirke- og undervisningskomiteen, og at man så senere på grunnlag av en innstilling skulle komme tilbake til saken. Hvis det er så at vi skal realitetsbehandle saken her i dag, er hele grunnlaget for presidentens forslag falt bort. Jeg vil derfor spørre presidenten om det kan være riktig at man fortsetter en debatt på det - etter min mening - meget løse grunnlag som hr. Gustavsen bygde på.

Finn Gustavsen (fra salen): Hr. president! Kan jeg få kommentere?

Presidenten: Presidenten vil først få lov å kommentere selv. Presidenten hadde med det antydende forslag forutsatt at det ble en debatt, og det finner presidenten er riktig i en så spesiell sak som denne.

Presidenten vil også samtidig få uttale at han mener det er riktig at samtlige dokumenter oversendes til kirke- og undervisningskomiteen, men at de der behandles som hemmelige dokumenter. Så får komiteen senere ta standpunkt til den videre behandling i Stortinget.

Ellers er presidenten selvfølgelig enig i at vi ikke kan ta noen realitetsdebatt i ett og alt, men selve saksbehandlingen er ikke uten betydning for den videre utvikling.

Jens Haugland: Jeg skal være ganske kort på det nåværende tidspunkt. Jeg vil bare ha sagt at det etter mitt inntrykk var et påfallende misforhold mellom lengden av den talen som statsråd Bondevik holdt her i dag, og det reelle innhold i talen - noe som kan føre til et opplagt antiklimaks i denne saka.

Det jeg for øvrig vil ha nevnt, er det oppsiktvekkende i kriminalsjefens framgangsmåte i dette tilfelle, i en sak som han måtte forstå hadde både et administrativt og et politisk tilsnitt. Han har så vidt jeg kan forstå, gått forbi justisministeren og direkte til kirke- og undervisningsministeren. Men vel så oppsiktvekkende er enkelte punkter i kriminalsjefens rapport til statsråden, spesielt det punktet som går ut på at han har ca. 20 elever «til observasjon». Kriminalsjefen har 20 elever ved gymnaset til observasjon uten at det iallfall i dag er sagt noe som helst om hva dette går ut på. Nå er uttrykket «observasjon» et uttrykk som i straffeprosessloven vel faktisk bare brukes i forbindelse med mentalobservasjon, men i dette tilfelle er det tydeligvis noe ganske annet en skal legge i uttrykket. I denne forbindelse vil jeg gjerne støtte det som representanten Røiseland sa her tidligere i dag, og som han

uttrykte omtrent slik, at de som det er reist kritikk eller ankemål mot, må få høve til å forsvare seg. Og det er tydeligvis mange, det er tydeligvis muligheter for en serie injuriersøksmål i tida framover.

Jeg er glad for at Forsøksgymnaset har fått en så ypperlig juridisk hjelp som den de har i høyesterettsadvokat Knut Blom. Dersom det er slik at advokat Blom representerer gymnaset og det relativt store antall elever som etter hvert er blitt implisert i denne eiendommelige saka, så er han på ingen måte avhengig av Presidentskapets velvilje når det gjelder å få utlevert eller få adgang til politidokumenter. En advokat med et slikt engasjement kan gå til politiet og få dokumentene utlevert.

Det er for øvrig en noe misvisende karakteristikk når en sier at disse dokumentene er hemmelige. De som håndterer dem, er bundet av taushetsplikt, det er realiteten.

Vel, jeg vil komme tilbake til realiteten seinere. Jeg vil bare støtte det som representanten Røiseland var inne på, at samtlige de som er trukket inn i denne eiendommelige affæren, må få høve til å reinvaske seg. Og det åpner store muligheter for flinke strafferettsekspert i tida framover.

Presidenten: Det er inntegnet en rekke talere. Presidenten vil be om at representantene så vidt mulig konsentrerer seg om saksbehandlingen fremover.

Svenn Stray: Det som er sakens fase ved møtet her i kveld, er at statsråden gjennom det han har fremlagt, og det han har sagt i sin redegjørelse, har imøtekommet det ønske - eller vi kan kanskje heller si det forlangende - som i forslags form ble fremsatt av opposisjonens leder i Stortinget for noen tid siden, nemlig at alle de opplysninger og de dokumenter som dannet bakgrunnen for statsrådets uttalelse i forbindelse med behandlingen av budsjettene for de private skoler og forsøk i skolevesenet, skulle Stortinget bli gjort kjent med. Den oppfordring, det ønske eller det forlangende - hva man vil kalle det - fra opposisjonens side ved dens leder er nå etterkommet fra statsrådets side. Det er der man står i kveld.

Det som det vel vil være rimelig å ta standpunkt til på det nåværende tidspunkt, er to ting. Det ene er sakens videre behandlingsmåte. Det annet som man også bør ha en mening om før dette møte slutter, er spørsmålet om noe skal offentliggjøres av de fremlagte opplysninger og av debatten fra dette møte, og i tilfelle omfanget av det som skal offentliggjøres.

Når det gjelder det første spørsmålet, den videre behandlingsmåte, faller det etter min mening i to deler. For det første melder det spørsmål seg, hvilken komite som skal ha saken til behandling - idet man forutsetter at det er enighet om at denne sak, som andre saker, på vanlig måte skal forberedes av en av våre faste komiteer. Dette spørsmål er det tilsynelatende ikke noe uenighet om. Presidentskapet har

foreslått at saken oversendes kirke- og undervisningskomiteen til videre behandling, og det forslaget slutter også jeg meg til. Jeg har altså inntrykk av at den side av spørsmålet er avklart, idet det er enighet om det.

Det annet spørsmål som melder seg i forbindelse med behandlingsmåten, er: Hva er formålet med den behandling som Stortinget nå skal til med i denne sak? Her må jeg nok tilstå at jeg ikke synes alt det som har vært sagt hittil i debatten i kveld, har vært preget av full klarhet og gjennomtenkning. Det som må være hovedformålet med Stortingets behandling av saken nå i forbindelse med de fremlagte dokumenter, kan jeg ikke skjønne kan være annet enn at Stortinget, for så vidt etter ønske fra opposisjonen, får vurdere - og har fått anledning og mulighet til å vurdere - om det var berettiget av statsråden under budsjettbehandlingen å frarå bevilgning til Forsøksgymnaset, under henvisning til informasjonen som han satt inne med, men som han ikke fant det riktig å meddele i møtet og på den måten også gjøre offentligheten kjent med. Det må være det spørsmål som blir hovedspørsmålet i den videre behandling av saken.

Det har fra representanten Aase Lionæs vært antydnet at komiteen skulle vurdere om det skulle bevilges til Forsøksgymnaset. Det spørsmålet er avgjort i denne omgang og har ingenting med saken nå å gjøre. Naturligvis kan hvem som helst ta opp igjen det spørsmålet på et hvilket som helst tidspunkt - som man kan med en hvilken som helst annen bevilgning - men det er ikke det spørsmålet som er til behandling nå, men spørsmålet om statsråden var berettiget til å handle på den måten han gjorde. Det er det siste som er dratt i tvil av opposisjonen. Opposisjonen og Stortinget som helhet er nå satt i stand til å kunne vurdere det, for man har fått alt materiale på bordet. Det er og må være hovedformålet med den behandling som nå skal skje.

Men i tillegg til det vil jeg gjerne si at Stortinget har naturligvis anledning til å undersøke nærmere, drøfte og vurdere også alle andre spørsmål som reiser seg i den forbindelse, eller som reises som følge av at saken er kommet opp. Her står naturligvis Stortinget - som alltid - i den stilling at ingen kan nekte Stortinget å drøfte hva det måtte ønske å drøfte. Og jeg tror at en del av de spørsmål som representanten Bratteli reiste i sitt innlegg, vil det antakelig ved en nærmere vurdering være riktig at man ser noe på i forbindelse med sakens videre behandling. Det jeg nå sier, må ikke oppfattes derhen at jeg på dette tidspunkt vil foreslå noen som helst form for begrensning av de spørsmål som skal tas opp. Jeg vil bare peke på at det kanskje vil være fornuftig av oss alle at vi ikke på stående fot nå i kveld, uten å ha tenkt litt nærmere igjennom det, tar stilling til hvor vi vil sette grensen for våre drøftelser og undersøkelser når det gjelder alle de ting som, kan man si, bare er sideordnede ting i relasjon til det som må være hovedspørsmålet, nemlig om det var berettiget eller ikke av statsråden å opptre som han gjorde under

budsjettbehandlingen. Jeg tror det er mange spørsmål som godt kan melde seg for oss her i skyndingen, som vi kanskje ved litt nærmere ettertanke vil finne ut muligens vil være bedre farne om de ikke drøftes i denne sammenheng. Men som sagt, dette betyr ikke at jeg vil avskjære noen fra å ta opp noe spørsmål når vi kommer tilbake til saken. Jeg vil bare gi det råd, om det må være tillatt, at man ikke er for definitiv i sitt ønske eller krav om at det ene og det annet skal tas med under behandlingen her i kveld.

Så vil jeg også si i forbindelse med komiteens behandling av saken at når man tar i betraktning hva som er det egentlige formål med den videre behandling nå, ville det være meningsløst hvis ikke komiteen, som i første rekke skal vurdere saken, nå fikk alle de fremlagte dokumenter oversendt. Her vil jeg si til opposisjonen at har den sagt A, får den også si B. Den har ropt på disse dokumentene, nå må den også være villig til å la Stortinget vurdere dem.

En helt annen ting er - men det er bare min private mening og oppfatning - at kanskje 130 av oss kan vise den disiplin at vi ikke unødig stikker vår nese i enkelte av de dokumenter som det kanskje ikke er nødvendig for den videre behandling at vi alle sammen ser på. Men det blir en frivillig selvdisiplin som vi eventuelt får utøve. Jeg føler meg for øvrig temmelig sikker på at Stortingets medlemmer vil utøve den i fornøden utstrekning.

Jeg vil ikke si mer om den del av spørsmålet som vi drøfter i dag, nemlig selve saksbehandlingen. Jeg mener at det vil det også under sakens videre gang, under komiteens behandling, være anledning til å drøfte underhånden, slik at man kommer fram til et fornuftig og ut fra alle hensyn rimelig resultat. La meg bare si, siden enkelte har trukket fram at de ser kritisk på det ene og kritisk på det annet, at jeg forbeholder meg å se kritisk på alt. Men jeg vil ikke uttale noen som helst mening verken i positiv eller negativ retning her i dag, uten å ha fått anledning til å drøfte og studere materialet nærmere. Det tror jeg også bør være et fornuftig råd som man kan tillate seg å gi Stortinget som helhet.

Så til det annet hovedspørsmål, nemlig offentliggjørelse, hel eller delvis, av de fremlagte opplysninger og eventuelt av denne debatten. Der må jeg si at det er det eneste punkt hvor jeg i noen grad kan være enig i det som kom fram fra representanten Gustavsens side. Jeg tror at man av hensyn til skolen, elevene og andre skal vise den ytterste varsomhet når det gjelder omfanget av det man nå publiserer. Slik jeg har forstått det, var det også det som var grunnlaget for den holdning som statsråden inntok da han sa at han ikke ville si noe om dette - altså hensynet til dem utenfor Stortinget som var implisert. Nå kan man naturligvis mene at det kanskje kan bli verre med rykter og formodninger hvis offentligheten ingenting får vite. Det kan være et avveiningsspørsmål. Jeg vil bare si at jeg synes Presidentskapet, når det skal vurdere dette, får vurdere det

ut fra at det er bedre å ta med for lite enn for meget. Det bør vises varsomhet når det gjelder publisitet på det nåværende tidspunkt.

Presidenten: Presidenten foreslår at de talere som heretter tegner seg, får en taletid på inntil 3 minutter - og anser det bifalt.

Lars Leiro: Eg skal prøve å halda meg berre til sakshandsaminga.

Hr. Haugland gav ein karakteristikk av statsråden si utgreiing her. Det skal ikkje eg gjera. Men på meg verkar det som om statsråden la vekt på det skulemessige ved dette spørsmålet, slik han har gjort det ved tidlegare handsaming, medan hr. Haugland la vekt på det reint politimessige som er kome inn i denne saka.

Det undrar meg litt at fru Lionæs kan setja fram eit slikt forslag som det ho kom med, ikkje minst på bakgrunn av det innlegget hr. Bratteli hadde straks før, der han streka svært sterkt under at *alt* skal fram. *Alt* skal fram, tok han opp att ved eit par høve, og eg er einig med hr. Bratteli i at det bør det. Difor verkar det òg nokså merkeleg at me her får eit framlegg som går ut på ei avsiling i Presidentskapet. Det organ som i Stortinget skal handsama denne saka, må få alle dokument som ligg føre. Det er òg i samsvar med det krav som frå Arbeidarpartiet er sett fram tidlegare. Og når statsråden no har imøtekome dette, så må ikkje Presidentskapet halda att noko av det Stortinget tidlegare har bede om.

Det er òg nokså viktig i denne samanheng å vurdere statsråden sin situasjon på det tidspunkt då denne saka vart handsama som budsjettsak. Dersom det skal kunna gjerast, må dei dokument han no har lagt fram for Stortinget, gå til dei organ i Stortinget som skal handsama saka vidare.

Fru Lionæs sa at når det gjeld det politimessige og dei rapportar som der ligg føre, så er det noko som vedkjem tilhøve utanfor gymnaset. Det har me vel på det noverande tidspunkt liten grunn til å døma om, og nettopp på bakgrunn av at ein her må ha eit vurderingsgrunnlag for å skjøna samanhengen i det heile, bør desse dokumenta følgja med.

Når det gjeld offentleggjering av visse dokument her, trur eg det er nokså riktig og vesentleg at dei dokument som vert offentleggjorde, kan fortelja litt om det standpunkt som har vore teke i Stortinget til desse spørsmål, og då trur eg det må offentleggjerast så mykje som råd er av dei dokument som no er sende til Stortinget. Det er sjølvsagt eit spørsmål som må drøftast mellom Presidentskapet og statsråden, men eg trur det er turvande for ei avklaring at mest mogleg av dette vert offentleggjort.

Jakob Aano: Eg skjønar i grunnen ikkje dei representantane som seier at den første rapporten som vart opplesen, er vesentleg forskjellig frå rapporten direkte frå

Gymnasrådet. Rapportane seier, slik som eg høyrde dei, dei same ting, delvis med ulike ord. Eg trur ikkje at nokon kan seia etter den framstillinga vi har høyrte, at statsråden har hatt nokon som helst interesse av å hengja ut heile skolen, som hr. Gustavsen uttrykte det, eller ta avstand frå heile skolen. Han dokumenterte at han har hatt vilje til å ta eit særleg omsyn til denne skolen frå første stund.

Hr. Gustavsen nemnde at når skolen hadde hatt problem - han nemnde narkotika og andre ting - var det fordi skolen kanskje hadde oppført seg dumt, den hadde vore altfor snill mot ulykkelege elevar. Då må ein spørja: Har ikkje Forsøksgymnaset eit ansvar for at eit slikt heilt eksepsjonelt forsøk som dette skal lykkast nettopp for skolens skyld?

Eg vil også reisa spørsmålet om dette med narkotikamisbruk. Det vi veit om det, er nokre tal vi har fått opplyst - 5 pluss 20, som på ein eller annan måte har vore nemnt i samband med narkotikamisbruk, og det gjeld ein skole med 137 elevar. Eg vil vona at det ikkje er vanleg med ein slik prosent blant elevane elles i landet. I så fall ville vi vera i ein uhyggeleg situasjon. Den er uhyggeleg nok som den er. Vi må i alle fall ha lov til - utan å døma nokon - å reisa det spørsmålet i stor engstelse, om det er noko ved sjølve miljøet som er smittefarleg, når slike ting som dette blir lagde fram? Ein kan berre tenkja seg at det må vera det som har fått kriminalpolitiet til å gå til statsråden med dette som for dei sjølve må ha vore nokså oppsiktvekkjande ting.

Så berre eit formelt spørsmål til slutt. Eg forstår det slik at det no er meininga at kyrkje- og undervisningskomiteen skal få alle hemmelege dokument i saka, og så skal vi ta stilling til kva vi skal gjera med dei. Men dersom det framleis er hemmelegstempla dokument, er då komiteen i noka anna stilling no enn før vi var i førre onsdag, då vi bad statsråden om å venta med å leggja fram sine opplysningar for oss, inntil han kunne gi oss alle relevante opplysningar utan binding?

Presidenten: Til det siste vil presidenten si at etter hans oppfatning er det hemmelige dokumenter. Skal man danne seg et fullstendig bilde av saken, må man også vurdere de hemmelige dokumentene.

Finn Gustavsen: Det er nå en tendens til å framstille saken slik at i form av en anselig bunke ulike slags dokumenter har statsråden nå lagt fram det grunnlag han hadde for sine uttalelser i Stortinget den 29. november. Det er grunn til å minne om at det aldeles ikke er riktig. Det eneste grunnlag statsråden hadde den gang, var denne meget tvilsomme foreløpige rapporten fra to inspektører. Det andre er kommet senere. Skal man vurdere statsrådets opptreden, må man vurdere den i lys av hva vi vet at han da visste om denne sak.

Så vil jeg få reservere meg meget sterkt mot offentliggjørelse av det forhold at 20 elever ved Forsøgsgymnaset er - som statsråden formulerte det - «under observasjon». Jeg minner om at han her tok et sterkt forbehold om det ordet han brukte. Det minste man må kunne forlange, er at statsråden sier hva det egentlig er med disse ungdommene, før man offentliggjør det. Jeg skulle anta at det her dreier seg om «registrert av kriminalpolitiet». Det er iallfall slik kriminalpolitiet selv framstiller saken, også offentlig. Jeg vil igjen minne om at de oppgir at de nå har registrert 2200. Skal man vurdere antallet, vil jeg bare minne om at i løpet av et par uker er det, ikke registrert, men avslørt narkotikabrukere i et antall av 12 i det lille Horten og 20 i det lille Sandefjord.

Jeg synes at hr. Aano er usedvanlig dristig og uforsiktig i sine uttalelser. Når han sier at kanskje miljøet er smittefarlig, da er det ett spørsmål han bør stille før han overhodet antyder en slik insinuasjon: Var disse 20 registrert før de kom til Forsøgsgymnaset? Forsøgsgymnaset har bare eksistert en meget kort tid. Hvis de var registrert før, er det ikke pent - for nå å uttale meg parlamentarisk - å stille spørsmålet om det er miljøet som skader.

Men det er helt opplagt at dette bør være grunnlag for diskusjon. Når en skole åpent tar imot elever med slike vansker, er det klart at man må vurdere om det skaper et problem. Det er noe som er gjenstand for diskusjon. Når det f.eks. gjelder misbruk av alkohol, vet vi godt at man med de mest moderne metoder har oppnådd de aller beste resultater nettopp ved at misbrukerne kommer sammen og hjelper hverandre med å løse sine problemer. Det kan også tenkes at det er det riktige i en sak som denne. Da synes jeg det er fundamentalt galt her på løst grunnlag, på grunnlag av at statsråden kan opplyse at 20 er under noe som han antar kan karakteriseres som «observasjon», å spørre om det er noe ved miljøet ved Forsøgsgymnaset som bidrar til økt misbruk av narkotika.

Alt bør fram i saken, også for offentligheten. Men det bør vel være den reservasjon at det som skal fram, bør være relevant for sakens bedømmelse. Man skal vokte seg vel for å legge fram opplysninger som kan være egnet til å bli misforstått. Dette med de 20 under såkalt «observasjon» er i aller høyeste grad egnet til å bli misforstått. La oss få vite hva det egentlig er med disse 20, og la oss få dem satt inn i den store sammenhengen, nemlig de over 2 000 som er registrert, sannsynligvis på samme måte. Hvis man offentliggjør at politirapporter og dokumenter fra kriminalsjefen er oversendt fra Stortinget til kirke- og undervisningskomiteen, da åpner man for mistenkeliggjørelse, da åpner man for en flom av rykter. Selv Stortingets behandling viser at man har lett for å trekke ut visse opplysninger og trekke nye konklusjoner av dem. Jeg mener man må utvise den aller største varsomhet. Jeg heller mest til at hvis man overhodet skal fortelle offentligheten at det her foreligger politidokumenter og rapporter som skal sendes over

til komiteen, må en faktisk også offentliggjøre en vesentlig del av hva disse inneholder. Da må det fram, slik at folk ikke får noen grunn til å tro at det er bevist at Forsøksgymnaset har tillatt bruk av marihuana eller har bidratt til øking av bruken av det. Det resultat må man ikke få av det som offentliggjøres fra Stortingets forhandlinger. Det er positivt uriktig. Men det som selvfølgelig må gjentas, er det som statsråden selv bidro til å få fram for offentligheten, nemlig at det er fire elever som er dømt for marihuanamisbruk - et misbruk de drev med før Forsøksgymnaset kom i gang og de ble inntatt ved skolen. Det har statsråden røpet for oss for atskillige dager siden han henviste til avisene, så det er det ingen grunn til å legge skjul på. Men særlig den uttalelsen om de 20 er her ytterst betenkelig, og jeg vil iallfall - hvis ingen kan argumentere spesielt for det - protestere mot at det blir offentliggjort uten at det i tilfelle settes inn i den sammenheng hvor det virkelig hører hjemme.

Hr. Aano har selvfølgelig rett i at Forsøksgymnaset har ansvaret for at dets eksperiment skal lykkes, og at det kanskje da nettopp ut fra det burde ha gardert seg og ut fra det burde ha sagt til de unge som kom: «Nei, du har så store problemer, du er så dårlig motivert for skolen, at du bør ikke gå her. Det vil skade oss, og vi lykkes ikke.» Men der vil jeg nevne et vesentlig poeng, nemlig at det er en fundamental del av dette forsøket nettopp å få ungdom - veltilpasset eller utilpasset - til å finne seg til rette, tilpasse seg i skolen. Nettopp ut fra det ville det være galt å vende ryggen til mange ungdommer. Nå er det vel slik at man blir nødt til det. Jeg er kjent med at elever ved Forsøksgymnaset selv, sammen med lærerne, har tatt initiativet til å stille ganske bestemte krav til elevene ved skolen. De er blitt nødt til å gjøre det.

Det ble nevnt her at jeg hadde gått utenom saken og snakket om realiteten. Jeg prøvde å motivere det i mitt første innlegg. Jeg vil bare gjenta at det foreligger en meget lang redegjørelse fra statsråden som man skal offentliggjøre helt eller delvis. Og jeg kan ikke skjønne annet enn at det vesentlige kan offentliggjøres. Da ville det være unnskyldt om ikke også noen som er villige til å forsvare Forsøksgymnaset og deres rettigheter, skulle komme til orde og komme med i referatet fra denne debatten.

Torstein Selvik: Jeg er noe bekymret med hensyn til det som skal offentliggjøres fra dette møtet i samsvar med den fullmakt som Presidentskapet har bedt om. En slik offentliggjørelsesfullmakt samsvarer med vanlig praksis og en praksis som bør være normal. For min del er jeg av den oppfatning at det er riktig å offentliggjøre mest mulig fra hemmelige møter i Stortinget. Men denne saken skal behandles videre i en fagkomite og i Stortinget for at alle sider og alle aspekter ved den skal bli fullt oppklart. Det synes meg at da må omfanget av det som skal offentliggjøres straks -

jeg forstår at det er meningen at det skal offentliggjøres noe forholdsvis snart etter dette møtet - vurderes i relasjon til de krav som må stilles til en saklig og fordomsfri viderebehandling. Her må jeg si at de detaljerte rapportene utgjorde en vesentlig del av statsrådets redegjørelse. Uten disse detaljene foreligger det jo nær sagt ikke noen redegjørelse fra statsråden som kan offentliggjøres. Det synes for meg at det vil gi et noe grotesk inntrykk og et unfair inntrykk av skolen - kanskje noe grotesk også i andre relasjoner. Og jeg må jo si - og nå snakker jeg som gammel redaktør - at jeg ville grue for å redigere et referat av det som er blitt lest opp og sagt her i kveld. Jeg ville grue som en hund for å ta fatt på den oppgaven. Det lar seg ikke sammentrekke heller, slik at man kan få et sammendrag av alle disse detaljene som er lagt fram. Den ene veier like mye som den andre, og det ville bare bli den rene tilfeldighet hva man kom til å plukke ut. Rent teknisk må det også bli vanskelig å gi et referat, da en del av dette stoffet skal hemmeligholdes videre. Det vil jo gjelde de dokumentene som har relasjon til politiet - jeg forstår presidenten slik at han forutsetter at disse fortsatt skal behandles som hemmelige. Da må jeg si at den redaksjonelle oppgave som Presidentskapet skal påta seg i samsvar med den fullmakt det er bedt om, må bli temmelig vanskelig. Jeg noterte med tilfredshet at også hr. Stray hadde visse betenkeligheter, og tilrådet at man var varsom med det som ble offentliggjort fra dette møte. For mitt vedkommende ville jeg finne det langt mer hensiktsmessig om man i stedet for å gi det man kaller et referat, gjør et forsøk på å gi en redegjørelse for det som er foregått her, og det som videre skal skje.

Hr. Gustavsen startet opp en realitetsdebatt her. Han var forutseende. Med tanke på referatet som skal komme, ville han ha en viss balanse i det. Det var naturligvis smart, men alle kan vi naturligvis ikke gjøre det på den måten. Det var følelsesbetont, innlegget hans. Men jeg vil jo si at det inneholdt synspunkter som - uansett om man er enig i dem, eller ikke - bør komme med ved vurderingen av denne sak.

Trygve Bratteli: Hr. Stray kunne forstås slik at det som foregår her i kveld, er noe som skjer for å imøtekomme det ønske jeg gav uttrykk for i det forslag som ble oversendt Presidentskapet.

Etter å ha hørt hva statsråden hadde å forebringe her, vil jeg gjerne si at jeg er klar over - og jeg var det også før dette møte - at det formodentlig hadde vært riktig å følge det som står uttrykt i mitt forslag, og jeg siterer det:

«Stortinget ber Presidentskapet foranledige at de opplysninger som ble påberopt av statsråd Bondevik i møte 30. november, straks blir tilstillet Stortinget.»

For å imøtekomme dette var det ganske unødvendig av statsråden å møte opp her i et hemmelig møte og lese høyt disse rapportene som allerede var tilstilt Stortinget. Det

gjør selve saksbehandlingen mer komplisert enn den behøvde å ha vært. Det hadde vært mye enklere om vi hadde fått disse dokumentene sendt hit som dokumenter, og hadde lagt hele saksbehandlingen opp på det grunnlaget. Men det skal jeg ikke dvelle noe nærmere ved nå.

I tilknytning til det hr. Stray var inne på, vil jeg ellers si at ingen har bestridt at kirkestatsråden eller en hvilken som helst statsråd i en budsjeettsak selvfølgelig har full rett til å fraråde eller tilråde en bestemt bevilgning gitt. Det har det ikke vært noen strid om. Hvis det derimot dreier seg om selve det spørsmål å ville påvirke Stortingets avgjørelser med henvisning til opplysninger som en så i samme åndedrett sier ikke kan legges fram, behøver ikke jeg for mitt vedkommende noen lang utredning verken fra kirke- og undervisningskomiteen, eller fra andre, for å kunne ta standpunkt til det. Det er en umulig ordning. Men realiteten i dette kan vi også komme tilbake til når saken i sin tid kommer opp til realitetsbehandling.

Det er riktig som hr. Leiro sa, at jeg understreket at alt skal fram. Men jeg understreket også, i sammenheng med det at det kan skje når alle opplysninger foreligger, inklusiv at de som settes i søkelyset gjennom det som på denne måten legges fram, har hatt anledning til å avgi sine bemerkninger til det som foreligger. Det er i virkeligheten da en har grunnlag for å legge alt fram i en sak som denne. Og jeg går ut fra at når det gjelder en spesiell side av saken som nå igjen er trukket inn her, så er det vel for all del ikke noen som vil påstå at politirapporter av den art som her angivelig foreligger, er endelige og avsluttende dokumenter i noen som helst sak.

Når det gjelder akkurat dette kinkige punkt om narkotikamisbruk, vil jeg først gjerne understreke det som her på mange måter er saken, men som enkelte ennå ikke synes å ha oppdaget, nemlig det forhold en her utsetter et tross alt meget stort antall elever og deres pårørende og lærerne for ved denne måte å omtale et angivelig narkotikamisbruk på, uten noen nærmere presisering av hva det dreier seg om. Det er mulig når det gjelder det spørsmålet, at hr. Røiseland er bedre orientert enn Stortinget for øvrig. I møtet den 7. desember uttalte hr. Røiseland:

«Men etter det som er sagt her i dag, må ein ha ein viss grunn til å tru at kriminalpolitiet steller med saka.»

Og senere:

«Dersom det har gått føre seg narkotikamisbruk, er det ei såpass alvorleg sak at då bør Kriminalpolitiet få høve til å arbeide i fred og ro.»

Jeg oppdaget med en gang jeg hørt det den 7. desember, at Stortinget ikke hadde fått noen slike informasjonen. Jeg hadde ikke noe grunnlag for å vite det som der ble opplyst. Jeg kan heller ikke se at jeg i dag har noe grunnlag til å vite det. Hr. Røiseland har opplyst at det er et stort omfang av narkotikamisbruk. Så kommer da en bestemt side av denne

saken inn igjen gjennom hr. Aano, som undret om det kanskje er miljøet som virker i denne retning. Vel, dette skal vi komme tilbake til når saken foreligger ferdig behandlet fra komiteen og er endelig avklart til behandling her.

Jeg er selvfølgelig fullt klar over at Stortinget har å holde seg til statsråden og ikke kan gå til tjenestemennene. Jeg er også fullt klar over at vedkommende statsråd når det gjelder politiet, det er justisministeren. Men jeg har lyst til å føye til at det burde også politiet vite. Det er helt på det rene at slik denne side av saken er kommet inn, og med de dokumenter som nå skal følge den videre, er det nødvendig å få det klart om det her er etablert den fremgangsmåte - eventuelt den rutine - at kriminalsjefen på eget initiativ skal løpe rundt til fagstatsråder med politirapporter når han antar at de kan være av interesse i forbindelse med et eller annet som vedkommende statsråd stiller med. Det er i tilfelle en ordning som ikke jeg har ant noe om eksistensen av, og som en så må komme tilbake til. Men jeg vil gjerne si at hvis det er nødvendig for å få også denne saken avklart, å gå til justisministeren, så er vi fullt klar over den adressen. Det jeg vil understreke, er at dette er en side av denne bedrøvelige saken, som også må avklares.

Aase Lionæs: I forbindelse med det forslag som jeg har tillatt meg å sette fram, vil jeg gjerne si at jeg naturligvis mener at alle dokumenter i denne saken skal fram. Men da mener jeg alle dokumenter som er relevante for den rent *faglige* vurdering av Forsøksgymnaset. Det er jo det som er kjernen i dette spørsmål. Det er ikke våre politiske følelser eller andre ingredienser som skal inn i dette bildet. Det er kun vår faglige vurdering av denne institusjon som et forsøksgymnas.

Jeg vil gjerne også si at denne skolen har så vidt jeg vet, vært i virksomhet i fire måneder. Statsråden vet vel da om disse angivelige misbruk av marihuana, som det står om i disse rapportene, er begått i tiden før gymnaset åpnet sine porter i september, eller om de har funnet sted etter. Det er antakelig nokså vesentlig for vurderingen av det miljø som skolen har.

Jeg vil også gjerne spørre statsråd Bondevik om det er vanlig at kriminalsjefen kommer til ham med rapporter om *andre* skolars elever. Er det vanlig praksis?

Når det gjelder hr. Røislands bemerkninger til mitt forslag, vil jeg gjerne si at hvis politirapporter om Forsøksgymnasets elever skal sendes Kirkedepartementet og Stortinget, må også eventuelle politirapporter som måtte foreligge om andre skolars elever, sendes den samme veien - over departementet og til Stortinget.

De øvrige skoler her i byen er skoler med 100 pst. offentlig støtte. Men kan det virkelig være Stortingets oppgave å granske elevenes forhold til politiet? Kan det være det? Hvor vil vi ende hvis elevene skal ha Kriminalpolitiet i hælene? Rent generelt vil jeg si at jeg ikke har vurdert

forsøksgymnasets virksomhet. Jeg er ikke filolog. Jeg er ikke realist. Jeg er ikke pedagog. For så vidt er jeg helt «lek-kvinne» på dette område. Men hele verden over - i China, i Sovjet, i USA og i Norge - finnes det ungdom som røker, og som slår bakut i en verden som for dem synes å være vrien. Så har vi da her i Norge en gruppe ungdommer som gjør noe positivt, som vil bort fra kateterskolens pekestokk og fram til en friere skole. Hva ser vi da? Naturligvis at enkelte gjør et forsøk på å slå dette ned. Forsøksgymnasets skal etter fire måneders tilværelse under vanskelige lokalforhold og med uensartet elevmateriale legge fram forskningsresultater som står for en prøve. Enhver vil jo forstå at dette er et urimelig krav.

Det som kritikerne vil oppnå, og som de kanskje også oppnår i første omgang, det er å kvele dette forsøket i fødselen. Det synes jeg ikke er noe særlig beundringsverdig svar å gi den ungdom som man i dag kritiserer.

Det har vært reist spørsmål om elevene har vært dømt for narkotikamisbruk før de kom til skolen. Om så var tilfelle, skal da virkelig ikke disse elevene få lov til å gå på skolen? Skal de stilles helt utenfor samfunnet? Er det den behandling som Stortinget vil gi denne ungdom?

Presidenten: Presidenten tillater seg å gjøre oppmerksom på at Presidentskapet har etterkommet den anmodning som lå i hr. Brattelis forslag av den 7. desember, og som lyder:

«Stortinget ber Presidentskapet foranledige at de opplysninger som ble påberopt av statsråd Bondevik i møte 30. november, straks blir tilstillet Stortinget.»

Presidenten har også antydnet hva han vil foreslå som videre behandlingsmåte for denne saken, og vil be om at representantene så vidt mulig holder seg til selve behandlingsmåten.

Statsråd Bondevik: Det er eit par ting som eg gjerne vil poengtere litt sterkare, for eg har inntrykk av at det under debatten ikkje er blitt lagt merke til det som for meg heile tida har vore hovudsaka. Det burde også første innlegget mitt ha vist. Det som eg har lagt størst vekt på, og som har vore avgjerande for mitt syn, er det pedagogiske ved Forsøksgymnasets. Dette meiner eg skulle ha kome tydeleg fram i og med at eg i hovudsak har sitert frå rapportane som eg har fått frå Gymnasrådet, både den første og den siste.

No ser det ut til at dette med politiet har vorte ei hovudsak. Det har aldri vore min tanke. Kva kriminalsjefen gjer, kan eg sjølv sagt ikkje svare for. Om han har ein praksis, kjenner ikkje eg til. Han har iallfall ikkje vore hjå meg anna enn i samband med denne saka, så vidt eg minnest. Det trur eg er heilt rett.

Det må også vere heilt klårt at det som eg nemnde frå samtalen med kriminalsjefen om at han visste om meir enn det at nokre hadde vore dømde eller sikta, er ei opplysning som aldri må kome utanom dette huset. Det har eg sagt i dette

møtet, at ho berre var for Stortinget, for di det skulle få alle dei opplysningar som eg sat inne med før debatten tok til her i Stortinget. Det ville vere meiningslaust om noko slikt skulle sleppe ut etter eit referat, så mykje meir som desse opplysningane sjølvsagt er hemmelege og har vore hemmelege, og ikkje kan offentleggjerast av meg. Det er heller ikkje eg som har avgjort på kva måte Stortinget skulle få desse opplysningane. Det er det sjølvsagt Presidentskapet som avgjer. Eg har etterkomme oppmodinga om å leggje alt på bordet; og det har eg gjort under det ansvar eg har. No kan ein sjølvsagt etterpå seie at om ein kunne ha tenkt seg korleis saka kom til å utvikle seg, ville ein ha gjort det på ein annan måte. Det er eg ikkje redd for å seie og vedstå meg. Ein må hugse på at den dagen dette vart sagt, var eg som einaste statsråd med i debatten i 11 timar, og korleis ein då ser ut, burde alle skjøne. Dette vil eg ikkje leggje vekt på og bruke det som ei årsaking. Men hadde eg drøymt om at saka skulle få slike dimensjonar, ville eg sjølvsagt ha gått fram på ein annan måte, og bede Stortinget om å setje ut saka. Det kom eg ikkje på, og det er sjølvsagt ein feil av meg. Det var heller ingen annan som tenkte på den utvegen. Eg tykkjer det er leitt at eg ikkje var i den form at eg tenkte på den utvegen, for då kunne eg ha sloppe mesteparten av dette som no har hendt.

Det eg meiner - men det er Presidentskapet som avgjer kva som kan og bør bli offentleggjort - og som er greitt å offentleggjere, er rapporten frå Gymnasrådet. Meiner Stortinget at det berre er denne som skal offentleggjerast, har ikkje eg noko imot at ein tar berre den. Men eg har forstått det slik på stortingsrepresentantar at det er andre som synest at det er meir som bør kome ut offentleg etter dette møtet. Det får då Presidentskapet ta avgjerd om.

Det følgjer også ein statistikk med det som eg har levert som eit hemmeleg dokument. Han skal vise tilhøvet mellom skolane i Oslo-distriktet. Meir vil eg ikkje seie om det på dette tidspunktet.

Med dette har eg då sagt klårt frå kva eg har funne som det viktigaste i saka. Eg har sagt tydeleg frå at eg synest det er leitt at eg den dagen debatten gjekk, i kveldstimane og natt-timane ikkje fann ut at eg skulle ha gjort det på ein annan måte. Då hadde vi kanskje sloppe alt det oppstyret som no har vore, og som har laga slike dimensjonar av saka som ho etter mi vurdering i grunnen ikkje har.

Gunnar Garbo: Så vidt jeg skjønner, er det to spørsmål Stortinget må ta standpunkt til i forbindelse med denne saken. Det ene er om de opplysninger som tinget nå har fått oversendt, foranlediger noen ny vurdering av bevilgningen til Forsøksgymnaset. Det andre spørsmålet er om statsråden har praktisert sin opplysningsvirksomhet overfor Stortinget på en god og riktig måte.

Når det gjelder begge disse to spørsmålene, synes det meg helt klart at Stortinget må vurdere alle de relevante

momenter som kommer inn, og at man også må stille seg slik at folk utad får fullt kjennskap til sakens hovedspørsmål, og til hvorledes man samvittighetsfullt vurderer den her i huset.

Men det er maktpåliggende for meg å minne om at slik som hele denne saken har kommet til å utvikle seg, står vi i en slik situasjon at Stortinget kan komme til å øve stor skade overfor tredje person. Som folkevalgte representanter har vi en særlig plikt til å ta vare på det enkelte menneskes rettigheter. Vi risikerer gjennom den behandling vi nå engang har fått av denne sak, at personlige forhold kan bli gjenstand for åpen behandling i en politisk forsamling, forhold som etter sin natur hadde fortjent en ganske annen diskret, stillferdig og forståelsesfull behandling om disse problemene skulle kunne løses.

Jeg vil for mitt vedkommende uttrykke den forventning at Presidentskapet når det går til offentliggjøring fra dette møtet, også utviser all den skjønnsomhet som denne sakens bakgrunn og natur tilsier.

Jeg er meget glad for de bemerkninger statsråd Bondevik nettopp lot falle om at det vel ville ha vært riktig å velge en helt annen behandlingsmåte hvis man på det da gjeldende tidspunkt hadde kunnet overskue konsekvensene av det som den gang skjedde. Vi kunne ha sluppet en offentliggjøring av denne debatt hvor Stortinget da f.eks. hadde utsatt saken, og altså behandlet den på den måten som statsråd Bondevik nå antydte. Jeg er meget glad for at han sa det, fordi man derved har fått slått fast et prinsipielt syn som det kanskje kan være mulig å følge i senere saker hvor interne, diskresjonære opplysninger av denne natur kan komme inn i bildet.

Når det gjelder den spesielle side av saken som har tilknytning til politirapportene, er jeg for mitt vedkommende enig med presidenten i at disse dokumenter bør gå videre til kirke- og skolekomiteen. Jeg kan ikke skjønne at det er mulig for komiteen å foreta en fullstendig vurdering av saken uten også å ha kjennskap til disse papirene. Men jeg vil i den forbindelse gjerne understreke presidentens ord om at det dreier seg om en oversending av hemmelige dokumenter. Det er ingen grunn til - etter den måte slike saker blir behandlet på i Stortinget - at de skal behøve å bli kjent av andre enn vedkommende komites medlemmer. Det er ingen absolutt nødvendighet at de skal bli kjent av hele Stortinget - enn si at de skal gjøres allment tilgjengelige for all verden utenfor denne sal.

Presidenten: De etterfølgende talere har en taletid på inntil 3 minutter.

Einar Gerhardsen: Hr. Stray beskjeftiget seg med den siden av dette spørsmålet som etter min mening er av særlig interesse for Stortinget i forhold til statsråden, nemlig det faktum at statsråden i Stortinget opplyste at han satt inne

med viktige opplysninger som han ikke kunne legge fram for Stortinget. Dermed var etter min mening ulykken skjedd. Mange måtte oppfatte det på en slik måte at dette var sagt for om mulig å påvirke stortingsrepresentantenes stemmegivning. Det var den ene siden av saken. På den annen side var det kastet mistanke mot skolen, dens lærere og dens elever.

Nå har statsråden to ganger i dag sagt at etterpå kan en se at en kunne ha brukt andre fremgangsmåter hvis en hadde visst at det skulle bli så store vanskeligheter i forbindelse med saken. Jeg husker ikke ordlyden, men det var vel meningen i det statsråden sa. Hr. Garbo sa nettopp at hadde en hatt oversikt over de konsekvenser uttalelsen ville føre til, burde en ha innsett at en kunne ha brukt en annen fremgangsmåte. Det er akkurat der jeg mener en har grunnlag for kritikk mot statsråden: Han burde ha forstått det. Jeg synes enhver som tenker seg litt om, må innse at det er ikke på den måten en opptrer. - Ingen andre gav meg råd, sier statsråden. Hvem kunne vite at statsråden hadde tenkt å si dette? Hadde noen av oss visst det på forhånd, kan jeg tenke meg at mange ville gitt ham det råd ikke å si noe i den retning. Han - og han alene - må selv ta ansvaret for den feil som her er begått.

En kunne ha gjort det på andre måter. - Ja, jeg har forsøkt å tenke meg i den situasjon at en måtte prøve å velge en annen måte å fremme saken på. Jeg godtar nemlig at statsråden, med de opplysninger han hadde fått og satt inne med, hadde en følelse av at dette burde Stortinget - eller iallfall komiteens medlemmer - ha kjennskap til før det endelige vedtak ble gjort. Men man hadde - som statsråden nå selv var inne på - blant annet den utvei at han kunne ha gått til komiteen og gjort oppmerksom på at han hadde slike opplysninger, og sammen med komiteen ha bedt presidenten om å utsette saken.

Jeg er enig i det som hr. Trygve Bratteli sterkt har fremholdt, at de som kritikken er rettet mot, må få anledning til, så snart som mulig, å uttale seg.

Når det gjelder spørsmålet om offentliggjøring, er jeg for så vidt enig i det hr. Garbo sa. Jeg har full tillit til at Presidentskapet skjønnssomt vil gå igjennom det hele i samarbeid med departementet og statsråden, og at de i fellesskap nok vil finne ut hva som det er riktig og forsvarlig på det nåværende tidspunkt å legge fram for offentligheten.

Lars Korvald: Stortinget har nå fått alle de opplysninger hr. Bratteli etterlyste i sitt forslag i Stortinget den 7. desember. Det er opplysninger som statsråden hele tiden har vært villig til å gi, og som han sa at han kunne gi til komiteen dagen etter møtet her i Stortinget.

Rent prinsipielt er det vel ingen uenighet om at man ikke bør si at man har opplysninger som man ikke kan offentliggjøre. Men det kan gis situasjoner da en statsråd

kommer opp i den situasjon som statsråd Bondevik gjorde, at han føler at han på en eller annen måte må meddele Stortinget dette.

Dette er realiteter som vi skal komme tilbake til siden, når vi får studert alle de dokumenter som foreligger. Jeg er enig i at man også må la de angjeldende parter få uttale seg før Stortinget behandler saken.

Jeg er videre enig i at man må behandle politirapportene på en spesiell måte - og jeg synes hr. Garbo gav uttrykk for dette på en meget vel overveid måte. Samtidig som man må la komiteen få disse dokumentene i sin helhet for å kunne vurdere saken, må vi være meget forsiktige med det som offentliggjøres i denne forbindelse.

På den annen side er vel alle interessert i at så mye som mulig blir offentliggjort, både av hensyn til skolen, de som arbeider ved den, elever og foreldre - og jeg tror vi også må si av hensyn til statsråden, slik som denne sak har utviklet seg. Jeg går derfor ut fra - så vidt jeg forstår presidenten - at det som kan offentliggjøres, straks blir offentliggjort.

Den videre behandling skal vi så komme tilbake til når vi har alle relevante opplysninger. Jeg syntes jeg også burde gi uttrykk for dette.

Bent Røiseland: Statsråd Bondevik kan korrigeres eller kritiseres for at kriminalsjefen kom til han. Det er ikke hans sak.

Stortinget kan leggje den brett det vil på dei opplysningane kriminalsjefen har kome med. Stortinget kan ta mykje omsyn til dei, det kan ta mindre omsyn til dei, det kan sjå bort frå dei. Det er Stortingets sak.

Men kriminalsjefens handlemåte er ikke statsråd Bondeviks sak. Det er ei anna sak.

Derfor meiner eg at kriminalsjefens handlemåte ikke har noko å gjere med spørsmålet om statsråd Bondeviks forhold til Stortinget.

Peder Næsheim: Det gjelder fru Lionæs' forslag om behandlingen av de dokumenter som gjaldt politietterforskningen. Hr. Aano sa at han la stor vekt på at av 120-130-140 elever ved skolen var 25 nevnt i forbindelse med narkotika. Det var et forhold som også statsråden la stor vekt på. Men hvorledes er disse 25 elever nevnt? 3 elever er dømt, 1 elev er siktet og 1 er under etterforskning. 20 er under observasjon - det må vel bety at de er under mistanke. Men det er en fundamental rettsregel i dette land at alle skal betraktes som uskyldige inntil de er dømt. Det må jo gjelde både den som er under siktelse og den som er under tiltale, og særlig de 20 som er under observasjon. Da kan jeg ikke skjønne at det kan være verken kirkestatsrådens, Stortingets eller kirke- og undervisningskomiteens sak å granske disse politidokumenter for å se om det kan være mulig

at den siktelse og den mistanke som er reist mot disse mennesker, kan være berettiget.

Vi har etter min mening ikke noe annet å gjøre enn å legge samtlige disse 22 sakene som gjelder dem som ikke er dømt, inn i Stortingets presidentskaps safe og konstatere at det var utilbørlig at disse dokumenter overhodet ble trukket inn i Stortinget og at disse dokumenter overhodet ble nevnt av statsråden.

Jens Haugland: Det er klart at en kan ikke kritisere statsråd Bondevik for at kriminalsjefen kom til ham. Men det en kan kritisere, er den måte, statsråden brukte opplysningene på.

Jeg har dessuten festet meg ved en uttalelse som statsråden kom med i sitt siste innlegg. Han sa at det måtte være klart at opplysningene om at 20 elever er «til observasjon» ikke må komme utenfor dette hus. Så vidt jeg noterte meg, var det omtrent slik uttalelsen falt. Men dersom dette med observasjon er mer enn bare snakk, må det bety at vedkommende er mistenkt eller siktet for lovbrutt, og da har den eller de advokater som skolen og dens elever engasjerer, krav på å få utlevert dokumentene. Vi har - så vidt jeg husker - høyesterettsdom for at beskyldninger i politidokumenter kan forfølges etter straffelovens § 247, som en injuriersak, straffesak og/eller mortifikasjonssak. Ingen kan altså hindre at dette at 20 elever er under «observasjon», for igjen å bruke dette eiendommelige uttrykket, det kan - hvis der er noen realitet i det - føre til en seinere strafferettslig oppvask.

Berte Rognerud: Jeg synes det er nødvendig å rekonstruere ganske kort litt av det som har hendt i denne sak. Statsråden møtte, som vi vet, i komiteen og tilbød seg å gi alle opplysninger, noen av dem under taushetsløfte. Komiteen kom til den slutning at den under disse omstendigheter ikke ønsket å ta imot noen av disse opplysninger; selv om det altså var delte meninger i komiteen og enkelte av oss var rede til å ta imot dem, også under taushetsløfte. Dagen etter statsrådets besøk i komiteen fremmet så hr. Bratteli et forslag som gikk ut på at Presidentskapet skulle foranledige at alle opplysninger ble bragt til Stortinget.

Nå er alle opplysninger bragt til Stortinget, men nå hevdet representanten Aase Lionæs - så vidt jeg kunne forstå - at bare de dokumenter skal frem, eller gå til komiteen, som har betydning for den rent faglige vurdering av Forsøksgymnaset. Jeg synes det halter nokså mye i logikk og resonnement her. Jeg vil for min del si at jeg synes det er en selvfølge at samtlige dokumenter følger med over til komiteen.

Ragnar Christiansen: Jeg skjønner nå at det går i retning av at presidentens forslag om hel eller delvis

offentliggjøring av redegjørelsen og debatten vil bli vedtatt. Jeg vil i den forbindelse stille et spørsmål til statsråd Bondevik.

Hvis jeg ikke hørte feil, sa han at han var blitt oppsøkt av kriminalsjefen, som hadde gitt en orientering som gjaldt Forsøksgymnaset. Hvis jeg har oppfattet statsråden riktig, er mitt spørsmål til ham:

Var den redegjørelse han fikk, en orientering som gjaldt Forsøksgymnaset? Er det riktig at den karakteriseres som sådan i hans redegjørelse og eventuelt i den del av den som blir offentliggjort? For meg forekommer det at den orientering han fikk, gjaldt enkelte elever ved Forsøksgymnaset og ikke Forsøksgymnaset som sådant, slik som statsråden ordla seg.

Statsminister Borten: I forbindelse med de uttalelser som er kommet her, og som forsøker å tillegge statsråden at han legger stor vekt på de opplysninger som er kommet fra politiet, vil jeg gjerne få understreke at de opplysningene har statsråden fått av kriminalsjefen med riksadvokatens tillatelse. De er kommet av eget tiltak og har gitt statsråden disse opplysninger.

Jeg vil gjerne også understreke at overfor regjeringskollegene har statsråden uttalt at han ikke la vekt på det han fikk fra politiet, for det var en politisak, men på de forhold som rådde ved skolen, idet han følte seg som naturlig ansvarlig, som den som hadde gitt tillatelse til at Forsøksgymnaset kunne komme i gang, og at han hadde en selvfølgelig plikt til å bivåne at det opplegg som tillatelsen ble gitt på, ble etterfulgt. Det var det som ble rokket ved den rapport som han har fått fra dem som skal ha tilsynet med disse ting.

Presidenten: Debatten er avsluttet.

Presidenten vil fremsette følgende forslag:

«Presidentskapet bemyndiges til å offentliggjøre, helt eller delvis, sakens dokumenter, statsrådets redegjørelse og debatten i samråd med kirke- og undervisningsministeren.»

V o t e r i n g :

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten vil videre foreslå at saken oversendes kirke- og undervisningskomiteen med de hemmelige bilag, og at komiteen avgir innstilling til Stortinget.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Fru Lionæs har under debatten fremsatt følgende forslag:

«De politirapporter som fulgte statsråd Bondeviks skriv til Presidentskapet skal ikke legges fram som dokumenter i saken om Forsøksgymnaset.»

Presidenten vil foreslå at dette forslag oversendes Presidentskapet.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 21.